

**НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА
ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА
ТЮТЮНОПУШЕНЕТО
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

2007 – 2010 г.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

БЛС	Български лекарски съюз
БЧК	Български червен кръст
ДАЗД	Държавна агенция за закрила на детето
ДАМС	Държавна агенция за младежта и спорта
ЕС	Европейски съюз
ИТТИ	Институт по тютюна и тютюневите изделия
КЗП	Комисия за защита на потребителите
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗГ	Министерство на земеделието и горите
МЗ	Министерство на здравеопазването
МИЕ	Министерство на икономиката и енергетиката
МОН	Министерство на образованието и науката
МО	Министерство на отбраната
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
МУ	Медицински университети
МФ	Министерство на финансите
НАП	Национална агенция по приходите
НЗОК	Национална здравноосигурителна каса
НПО	Неправителствени организации
НСИ	Национален статистически институт
НЦЗИ	Национален център по здравна информация
НЦООЗ	Национален център по опазване на обществено здраве
ПС	Програмен съвет
РИОКОЗ	Регионална инспекция за опазване и контрол на общественото здраве
РЦЗ	Регионален център по здравеопазване
СЗО	Световна здравна организация
СОПТ	Съвет за ограничаване и предотвратяване на тютюнопушенето

I. ВЪВЕДЕНИЕ И ОБОСНОВКА

Разпространение на тютюнопушенето в света

По данни на Световната здравна организация пушачите в света са около 1.3 милиарда, от които мъжете са 1 милиард. Очаква се до средата на 21 век общият брой на пушачите да надхвърли 1, 650 милиарда души. Смъртните случаи, свързани с тютюнопушенето, към 2020 г. се очаква да бъдат повече от 9 милиона годишно.

По данни от Доклада за политиката за борба с тютюнопушенето в Европейския регион, подготвен през 2006 г. от Регионалния офис на СЗО за Европа (непубликуван официално) разпространението на тютюнопушенето сред населението в Европейския регион на СЗО е средно около 29.4% (39.8% сред мъжете и 19.9% сред жените), като между отделните части на региона съществуват големи различия. Докато в повечето западноевропейски страни разпространението на тютюнопушенето сред мъжете и жените се стабилизира или е започнало да намалява, то картината в източната част на региона не е толкова еднородна – ако в едни източноевропейски държави разпространението на тютюнопушенето започва да намалява, то в други продължава да се увеличава при жените и да се стабилизира при мъжете. Сред младите хора (15 години) разпространението на ежеседмичното тютюнопушене представлява средно 24% (24% сред момчетата и 23.5% сред момичетата). В много страни на Западна Европа този показател сред момичетата е по-висок отколкото при момчетата, докато в източноевропейските страни обикновено разпространението на тютюнопушенето сред момчетата е по-високо.

Сред възрастното население на Европейския регион разпространението по показател “Ежедневно тютюнопушене” се стабилизира около 30%. Този процент при мъжете е средно 39.8%. В 18 страни (в повечето случаи източноевропейски) този показател е по-висок, а в 13 (основно западноевропейски) е по-нисък. Средният процент при жените е 19.9. В 25 от страните, в повечето случаи западноевропейски, този процент е по-висок, докато в 8 източноевропейски страни нивото е под 10%.

2. Разпространение на тютюнопушенето в Република България

След 2002 г. в България не е правено мащабно проучване на разпространението на тютюнопушенето и основно се използват данните, получени по време на преброяването на населението през 2001 г.

Сравнението, макар и условно, на резултатите от различни изследвания през последните 50 години показва, че тютюнопушенето в нашата страна е широко разпространено и равнището му непрекъснато нараства.

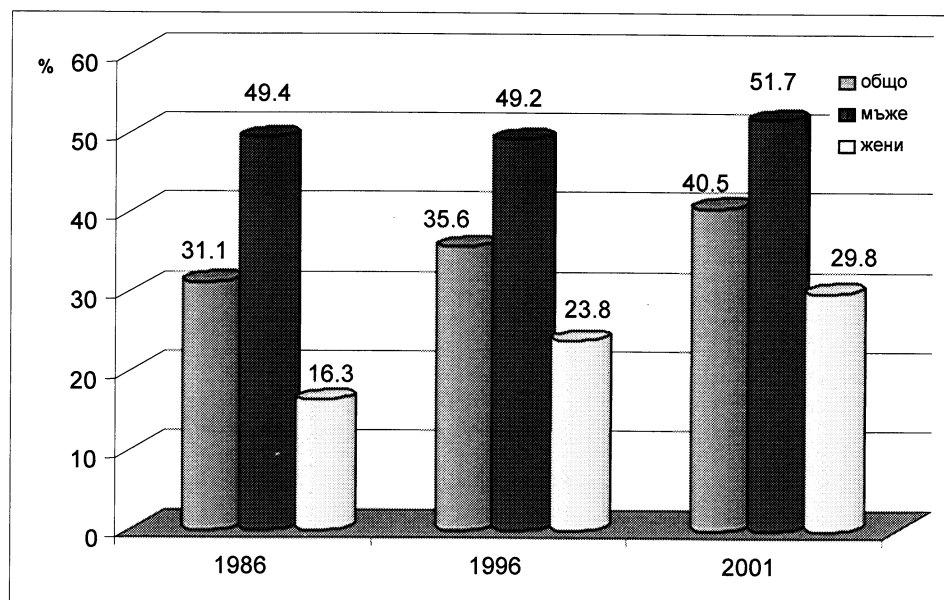
През последните 50 години относителният дял на пушачите (епизодично и редовно пушещи взети заедно) сред населението на 15 и повече години е нараснал от 13.7 % (1952 година) на 31.1 % (1985 – 1986 година), и достига през 2001 година 40.5 %.

За същия период и абсолютният брой на епизодичните и редовните пушачи се увеличава от 1 милион през 1952 година до 2.73 милиона през 2001 година.

Относителният дял на пушачите само за периода 1996-2001 година нараства от 35.6 % (1996) и на 40.5 % (2001) или общо за периода с 4.9 пункта. Нарастването за периода 1996-2001 г. е изцяло за сметка на нарастването на относителния дял на редовно пушещите (всеки ден) – с 4.9 пункта, докато дялът на епизодично пушещите остава на същото равнище - 7.8 %.

Специален интерес представлява териториалното разпределение на тютюнопушенето сред населението в България. За 2001 г. равнището на тютюнопушене е било най-високо в област Велико Търново – 47.7 %, следвано от тези на Плевен, Ямбол, Силистра, Монтана и т.н. Най-ниско е равнището на тютюнопушене в област Смолян- 25.2 %, което е значително под средното за страната.

Относителен дял (%) на пушачите сред населението на възраст 15 и повече години

Източници: Изследване по програма “СИНДИ”, 1986, НСИ –изследвания 1996 и 2001 г.

Интересни данни са получени при проучване, проведено през 2004 г. по програма СИНДИ, с което са обхванати 5614 души (2811 мъже и 2803 жени) на възраст 25-64 години.

Изследването показва, че всеки втори мъж пуши редовно (49.7%). При жените показателят е 29.6% - близо всяка трета жена. Епизодични пушачи са 5.7% от мъжете и 8.0% от жените. Във възрастта 25-44 години пушат над 50% от мъжете, докато при жените най-висок процент - 42.8% е установен при възрастовата група 25-34 години. Най-рядко пушат жените на възраст 55-64 г. - 9.1%. Относителният дял на тези, които пушат от 6-10 години при мъжете е най-голям - 23.9%, при жените също (35.4%). Всеки пети мъж-пушач и почти всяка шеста жена палят първата си цигара до 5 мин. след събуждане, а 46% от тях в интервала между шестата и тридесетата минута. Жените са предимно умерени пушачи-59.1%, а мъжете – интензивни 63.5%. Свърхинтензивни пушачи са 14.6% от мъжете и 2.6% от жените. Всеки седми анкетиран прекарва повече от 5 часа на работното си място в атмосфера на тютюнев дим, мъжете малко по-често. Само при всеки четвърти не се пуши на работното място. Желаят да спрат цигарите 48% от пушачите-мъже и 58% от жените. Опити за отказване на цигарите през последната година са правили 25% от мъжете-пушачи и 29% от жените.

През 2005 г. Националната асоциация против тютюнопушенето съвместно с МЗ, НЦООЗ, БЛС и Програма СИНДИ-България проведе проучване разпространението на тютюнопушенето сред лекарите в страната, като резултатите са доста тревожни.

- 33.9% от лекарите пушат редовно, а всеки десети от тях – епизодично. При мъжете най-висока честотата на тютюнопушене е във възрастта 35-44 години, а при жените между 45 и 54 години.

- Всеки трети пушач практикува този навик от 16-20 години, а всеки пети - от 6-10 или повече от 26 години (17.4% и 17.8%). Средната продължителност на тютюнопушене в години при лекарите е 19.7 за мъжете и 17.6 за жените, като и при двата пола показателят нараства с възрастта.

- Среднодневно лекарите-мъже изпушват 18.5 цигари, а лекарите-жени - 11.8. Жените са предимно умерени пушачи (58.9% от тях), мъжете – интензивни (48.1%), свръхинтензивни пушачи (консумация над 20 цигари дневно) са 21.0% от мъжете и 3.4% от жените.

- Трудно се въздържа да не пуши на места, където тютюнопушенето е забранено, всеки втори лекар-мъж и всяка трета жена (съответно 46.4% от мъжете и 27.3% от жените). Пред пациентите си понякога пушат близо 1/3 от лекарите, като делът на мъжете е значително по-висок.

- Всеки втори пушач желае да откаже цигарите, като 1/3 от тях се нуждаят от специализирана помощ в тази насока.

- През последния месец са правили опит да спрат цигарите 7.2% от анкетираните (по-често мъжете). Останалите са опитвали преди 1-6 и повече месеци. Никога не са правили такъв опит 35.3% от мъжете и 41.7% от жените.

През 2002 г., в рамките на международен проект на Световната здравна организация, CDC-Atlanta и други партньори, се проведе “Глобално проучване на тютюнопушенето сред младите” (Global Youth Tobacco Survey – GYTS). В проучването бяха включени 2164 ученика (1020 момчета и 1147 момичета) на възраст от 13 до 16 години от цялата страна.

Резултатите от проучването показват, че експериментите с цигарите, са широко разпространени сред българските ученици. 69.1% от анкетираните (64.4% момчета и 73.4% момичета) са правили опити да пушат, като над половината от учениците пробват цигари преди да навършат 13 години (48.5%).

Към момента на изследването около половината от тези деца са настоящи пушачи (37.4%), като относителният дял на момичета е по-висок от този на момчетата (съответно 42.7% и 31.3%). Ежедневно или почти всеки ден пушат 17.8% от анкетираните. В близо половината от случаите настоящите пушачи изпушват по 6 и повече цигари дневно (43.0%). При 15.5% се установяват ранни белези на никотинова зависимост. Преобладаващата част от настоящите пушачи (65.1%) се снабдяват официално с цигари от магазин, като при покупката, в над 75% от случаите продавачите не са изисквали от тях да удостоверят възрастта си.

Статистически значим по-голям брой деца пушачи в сравнение с непушещите си връстници са изложени на цигарен дим, както в дома си (78.8% срещу 56.7%), така и на обществени места (92.3% срещу 62.1%).

Резултатите от проведеното през 2002 г. “Глобално проучване на тютюнопушенето сред младите, България” дават уникална информация за разпространението на тютюнопушенето сред българските ученици. Получените данни са доказателство за това, че детското пушене е изключително сериозен и приоритетен проблем на общественото здраве и подчертават императивната нужда от разработване и внедряване на профилактични програми още в началната училищна възраст, насочени към предотвратяване или максимално отлагане на пропушването. Програмите, насочени към юношеската възраст, освен в тези две посоки, трябва да осигуряват помощ и подкрепа на тези, които желаят да се откажат. Получените резултати подкрепят необходимостта от диференциран подход при разработване на интервенционни програми и адаптирането им във възрастов план към особеностите на тютюнопушенето при момчета и момичета.

През 2003 г. В България беше проведено второто изследване в рамките на Европейски училищен изследователски проект за алкохол и други наркотици (ESPAD - 2003). Анкетирани са ученици, родени през 1987 г. По показателя “Пушили 40 и повече пъти през живота си” България се нарежда на 9 място, непосредствено след страните с най-висока

употреба – 35% от изследваните ученици. Разпределени по пол те са съответно 32% от момчетата и 37% от момичетата. 42% от момчетата и 50% от момичетата са пушили през последните 30 дни.

Последните публикувани данни на Българския национален раков регистър към Националната специализирана болница по онкология София сочат, че за 2002 г. има 3572 нови случая на рак на белия дроб, като заболяемостта е 45.4 на 100 000 души население. Показателят е значително по-висок в сравнение с този през 1970 г. – 26.7 на 100 000 души население и през 1990 г. – 39.2 на 100 000 души население.

През 2002 г. от рак на белия дроб са починали общо 3006 лица, като показателят за смъртността е 38.2 на 100 000 население, докато през 1970 г. този показател е бил 25.0 на 100 000, а през 1990 г. – 34.8 на 100 000 население.

3. Изпълнение на Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето 2002-2005 г.

Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България 2007 - 2010 г. се явява продължение на едноименната програма, приета с Решение № 15 на Министерския съвет от 14.01.2002 г., със срок на реализация от 2002 до 2005 г. Поради липса на достатъчно финансови средства (годишно за изпълнение на дейности по програмата се предоставяха не-повече от 10-12 % от утвърдените от Министерския съвет средства) останаха много неизпълнени задачи и дейности.

За периода 2002-2005 г. бяха реализирани следните основни дейности.

На 7 ноември 2005 г. България ратифицира Рамковата конвенция за контрол на тютюна и участва в работата на Първата конференция на страните членки, състояла се през месец февруари 2006 г. в Женева.

От 1 януари 2006 г. акцизът цените на цигарите в България беше увеличен, което от своя страна доведе до увеличаване цените на цигарите с повече от 40 %. В резултат на това се констатира намаляване на потреблението им с 31% през месец март, сравнено със същия период на 2005 г. Въпреки че през следващите месеци потреблението започва да нараства отново, през месец юни то е с 22% по-малко от това за същия месец на 2005 г.

От 1 януари 2005 г. влезе в сила Наредба за условията и реда, при които се допуска по изключени тютюнопушене в обособени зони на закритите обществени места и на закритите работни помещения, приета с Постановление № 329 на Министерския съвет от 8 декември 2004 г. Въпреки че имаше сериозен протест от собствениците на ресторанти, барове и други заведения, постепенно тези мерки се налагат и обществото започва да ги приема. За отчитане мнението на населението по отношение на предприетите от началото на 2005 г. мерки, през месец март същата година беше проведено Национално представително изследване. Резултатите показаха, че 71,5% от анкетираните одобряват предприетите от правителството мерки по отношение ограничаването на тютюнопушенето на обществени места. Опитът по прилагането на наредбата дава основание да се направи извода, че трябва да се засили контролът по спазване забраната на тютюнопушене на определените места, като успоредно с това се подкрепя и засилва обществената нетърпимост към тютюнопушенето. С изменението през 2006 г на член 218, алинея 2 от Закона за здравето беше увеличен размерът на глобата за юридически лица (при повторното нарушение санкцията е от 3 000 до 10 000 лева). Очаква се този размер на глобата да има възпиращ ефект срещу нарушенията. От 1 януари 2005 г. до края на месец юни 2006 г. са извършени общо 448 436 проверки, издадени са 2372 предписания, съставени са 2720 акта на физически и 1181 акта на юридически лица, като общата сума на наказателните постановления възлиза на 316 490 лева. Въпреки тези санкции, не може да се отчете, че Наредбата се спазва навсякъде.

В Закона за тютюна и тютюневите изделия беше регламентирано максимално допустимото съдържание на вредни съставки в цигарите, като до 31 декември 2010 г. съдържанието на катран в 1 цигара ще достигне нивото от 10 мг, а от 1 януари 2007 г. съдържанието на въглеродния оксид трябва да отговаря на европейските изисквания - 10 мг в цигара. С Наредбата за изискванията към етикетиранието, маркировката и външното оформление на тютюневите изделия и за определяне на стандарти за извършване на оценка на съответствието на съдържанието на вредни съставки в цигарите, от 1 януари 2005 г. влязоха в сила изискванията за задължителните и допълнителни надписи върху опаковките на тютюневите изделия. Производителите и търговците с тютюневи изделия спазват наредбата и вече не може да се видят тютюневи изделия без изискващите се предупредителни надписи. С измененията в Закона за тютюна и тютюневите изделия през 2004 и 2006 година е въведена забрана за продажбата на тютюневи изделия за орална употреба, както и на такива, които не отговарят на изискванията за съдържание на катран, никотин и въглероден оксид и на изискванията за етиктиране, маркировка и външно оформление. Забранена е продажбата и на тези тютюневи изделия, върху опаковките на които има текстове, названия, търговски марки или знаци, определящи даден продукт като по-малко вреден, както и продажбата на тютюневи изделия на спортни прояви и обществени мероприятия, организирани за деца и ученици. Промените налагат забрана и за продажба от лица до 18 години, като и на щандове за самообслужване.

Текстовете, които регламентират рекламата на тютюневите изделия са хармонизирани със съответната директива и ще се прилагат от датата на влизане в сила на Договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз.

През 2005 и 2006 г. бяха организирани курсове за обучение на общопрактикуващи лекари, специалисти и експерти от РИОКОЗ за повишаване уменията им при консултиране за отказване от тютюнопушене. Беше издадено Ръководство за обучение на медицински специалисти за предотвратяване и ограничаване на тютюнопушенето и разпространен филм в помощ на консултиращите.

През 2005 г. към 28 РИОКОЗ бяха разкрити кабинети за консултиране на населението за отказване от тютюнопушене. Отделите "Опазване на общественото здраве" към РИОКОЗ се утвърдиха като партньори и методични ръководители на педагозите в училищата и детските градини в превантивната дейност за предотвратяване на пропушването и разпространение на информация за вредата от тютюнопушенето.

Ежегодно бяха организирани конкурси за финансиране на малки проекти със средства от програмата, които се реализираха основно сред млади хора. Освен РИОКОЗ в конкурса се включваха НПО и училища. Издаваха се печатни материали, които се разпространяваха в цялата страна, но броят им беше недостатъчен. Разработени бяха стандарти и методология за здравно образование по проблемите на тютюнопушенето в училище, но до момента не са въведени.

Отбелязването на международните дни без тютюнопушене се утвърди като възможност, която се използва в цялата страна за засилване информираността на населението за вредата от тютюнопушенето. Редовно се провежда кампанията за стимулиране отказването от тютюнопушене "Спри и спечели". От 1995 г. ежегодно се провежда Международен конкурс за детска рисунка "НЕ на цигарите!", като успешен проект за превенция на тютюнопушенето в детска и начална училищна възраст. Непрекъснато се засилва ролята на медиите за разпространение на информация за населението за тютюнопушенето като основен рисков фактор за повече от 20 масово разпространени заболявания.

България участва активно в международния обмен на информация и в различните инициативи на СЗО в борбата с тютюнопушенето. От 2005 г. Министерството на

здравеопазването се включи в реализацията на проект "Изграждане на капацитет в областта на общественото здраве с цел укрепване на контрола върху тютюнопушенето в Югоизточна Европа" по Инициативата за социално сближаване на Пакта за стабилност с още 7 страни от региона.

4. Предпоставки за приемане на Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето 2007-2010 г.

Въпреки изпълнените дейности по програмата през периода 2002-2005 г., не може да се отчете, че тютюнопушенето в България е намаляло. Статистическите данни сочат, че то се увеличава, като прогресивно нараства разпространението сред младите хора и жените, като се снижава възрастта на пропушването. Ежегодно нараства и броя на новооткритите случаи на рак на белия дроб и починалите по причина на това заболяване. Болестите на органите на кръвообращението са с най-голям дял в структурата на общата смъртност на населението в България години наред.

През 2005 г. влезе в сила Закона за здравето, в който е посочено, че министърът на здравеопазването и други компетентни държавни органи съвместно с неправителствени организации създават условия за ограничаване на тютюнопушенето, злоупотребата с алкохол и недопускане употребата на наркотични вещества. В чл. 53, ал. 3 на Закона е посочено, че едно на сто от средствата, постъпили в републиканския бюджет от акцизите върху тютюневите изделия и спиртните напитки, се използват за финансиране на национални програми за ограничаване на тютюнопушенето, злоупотребата с алкохол и недопускане употребата на наркотични вещества. Този текст в закона, влязъл в сила от 1 януари 2006 г. дава възможност реално да бъдат осигурени достатъчно средства, с които да бъдат изпълнени целите и задачите по трите програми, една от които е тази за ограничаване на тютюнопушенето.

II. ЦЕЛИ

1. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Да се подобри здравето на населението чрез намаляване заболяемостта и смъртността от заболявания, свързани с тютюнопушенето.

2. ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ

2.1. Осъществяване на системна национална политика, насочена към ограничаване на тютюнопушенето чрез прилагане на законодателни, административни и обществени мерки.

2.2. Намаляване на търсенето на тютюневите изделия.

2.3. Постепенно намаляване на тютюнопушенето, особено сред подрастващите.

2.4. Ограничаване тютюнопушенето на обществени места и създаване на среда без тютюнев дим на работните места.

2.5. Намаляване на толерантността и създаване на нетърпимост към тютюнопушенето сред обществото.

III. ПРИОРИТЕТИ

- изграждане на структури за управление и координиране на дейностите по ограничаване на тютюнопушенето и по изпълнение на програмата;

- прилагане на ценови и данъчни мерки за намаляване търсенето на тютюневи изделия;

- разработване на пакет от дейности за ограничаване на пасивното тютюнопушене;
- въвеждане на забрана за директна и индиректна реклама и промоция на тютюневи изделия;
- осигуряване на възможности за обучение, комуникация и обществена информираност за вредата от тютюнопушенето и начините за преодоляване на тютюневата зависимост;
- регулиране на съдържанието на тютюневите изделия и етикетирането им при спазване изискванията на нормативните документи;
- ограничаване на незаконната търговия с тютюневи изделия;
- ограничаване достъпа на младите хора до тютюневите изделия;
- прилагане на икономически осъществими алтернативни дейности за постепенна подмяна на тютюневите насаждения с други култури;
- провеждане на изследователска дейност, наблюдение, контрол и обмен на информация;
- осъществяване на мониторинг, оценка и отчетност на употребата на тютюн и политиките за контрол на тютюнопушенето;
- поддържане на ефективно международно сътрудничество и взаимопомощ.

IV. ЦЕЛЕВИ ГРУПИ

- деца и ученици;
- студенти;
- войници;
- бременни и кърмещи жени;
- медицински специалисти;
- педагози;
- работодатели.

V. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Ключов момент в изпълнение на целите на програмата е участието както на държавни, общински, стопански и неправителствени институции и организации, така и на обществото като цяло. Към 2010 г. следва да се очаква:

- намаление на тютюнопушенето сред населението с 10 % спрямо нивото на разпространение, установено през 2007 г.;
- задържане възрастта на пропушване на нивото от 2007 г. с очертаване на тенденция за повишаването и;
- ефективно прилагане на мерките за забрана на тютюнопушене на обществени и работни места;

- ефективно прилагане на превантивния контрол с оглед предотвратяване на нарушенията на действащото законодателство, свързано с външноикономическата дейност и търговията с тютюневи изделия.

VI. РЪКОВОДСТВО И СТРУКТУРА НА ПРОГРАМАТА

Съвет за ограничаване и предотвратяване на тютюнопушенето

С Постановление на Министерския съвет № 214 от 16.09. 2002 г. е създаден Съветът за ограничаване и предотвратяване на тютюнопушенето, като орган за координация на дейностите на държавните органи по ограничаване и предотвратяване на тютюнопушенето и намаляване на здравните и социално-икономическите последици за личността, семейството и обществото. Председател на Съвета е министърът на здравеопазването. Заместник председатели са зам. министър на икономиката и енергетиката и зам. министър на земеделието и горите. Членове на Съвета са зам. министри на финансите, на образованието и науката, на отбраната, на външните работи, председателите на ДАМС, на ДАЗД, на НСИ и директорът на НЗОК. Оперативната координация на работата на Съвета се осъществява от секретаря на Съвета, който е служител на МЗ. Техническото обезпечаване на Съвета се осъществява от МЗ.

За оперативно ръководство по изпълнение на дейностите на Националната програма се създава **Програмен съвет**, в който освен експерти от държавните институции, които имат отговорност по изпълнение на програмата, участват и представители на неправителствени организации. Задачите на Програмния съвет са свързани с:

- координиране реализацията на програмата като цяло и между отделните изпълнители;
- съдействие за преодоляване на затрудненията при реализация на отделни дейности;
- изготвяне на годишен отчет за изпълнението на програмата;
- обявяване и съдействие за реализацията на национални кампании, които имат за цел ограничаване на тютюнопушенето;
- обявяване на конкурси за проекти, финансирани от средства на програмата.

Оперативната дейност по програмата на национално ниво се осъществява от **национален координатор**, който е експерт към Министерство на здравеопазването.

VII. ИЗПЪЛНИТЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

В изпълнението на програмата са ангажирани:

- Министерство на здравеопазването, Министерство на образованието и науката, Министерство на земеделието и горите, Министерство на финансите, Министерство на икономиката и енергетиката, Министерство на труда и социалната политика;
- Държавната агенция за младежта и спорта и Държавната агенция за закрила на детето;
- Агенция "Митници";
- Националната здравно-осигурителна каса;
- Националният статистически институт;

- Националният център по опазване на общественото здраве, Националният център по здравна информация;
- регионалните центрове по здравеопазване;
- регионалните инспекции за опазване и контрол на общественото здраве;
- лечебните заведения за извънболнична и болнична помощ;
- детските заведения и училищата;
- висшите медицински и педагогически университети;
- общините;
- средствата за масова информация;
- неправителствени организации.

VIII. РАБОТНА ПРОГРАМА

Работната програма е съставена въз основа на приоритетите, посочени в раздел III, и е дадена като Приложение № 1.

IX. ФИНАНСОВ РАЗЧЕТ НА НЕОБХОДИМИТЕ СРЕДСТВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ПРОГРАМАТА

Финансовият разчет на програмата е посочен като Приложение № 2.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ТЮТЮНОПУШЕНЕТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2007-2010 Г.

РАБОТНА ПРОГРАМА

№ по ред	Дейност	Изпълнители	Срок	Резултати/Индикатори
1	2	3	4	5
1.	Изграждане на структури за управление и координиране на дейностите по ограничаване на тютюнопушенето и по изпълнение на програмата			
1.1.	Актуализиране състава на Съвета за ограничаване и предотвратяване на тютюнопушенето и провеждане на редовни заседания.	МЗ	2007 г. и текущ	Работещ СОПТ, който провежда заседания всяко тримесечие
1.2.	Сформиране на Програмен съвет с широко участие на представители на държавни, неправителствени и стопански организации за непосредствено оперативно ръководство на програмата на национално ниво.	МЗ	2007 г.	Сформиран ПС, одобрен от министъра на здравеопазването
1.3.	Изграждане на система за отчитане, обратна връзка и контрол по изпълнението на дейностите на национално и областно ниво.	МЗ, НЦЗИ	2007 г.	Създадена система за отчитане и контрол по изпълнението на дейностите
1.4.	Създаване и поддържане на интернет страница на програмата.	МЗ	2007 г. и текущ	Създадена и поддържана с актуална информация интернет страница на програмата
1.5.	Наемане на технически сътрудници за реализация на дейности по програмата и заплащане на възнаграждение.	МЗ	2007 г. и текущ	Назначени лица на граждански договор
2.	Прилагане на ценови и данъчни мерки за намаляване търсенето на тютюневи изделия			
2.1.	Запазване на високи ценови равнища на тютюневите изделия.	МФ	Текущ	Намалено потребление на тютюневи изделия
2.2.	Прилагане на данъчна политика, водеща до увеличаване размера на данъците за тютюневите изделия.	МФ	2009 г.	Увеличени цени на тютюневите изделия
3.	Разработване на пакет от дейности за ограничаване на пасивното тютюнопушене			
3.1.	Актуализиране на Наредбата за условията и реда, при които се допуска по изключение тютюнопушене в обособени зони на закритите обществени места и на закритите работни помещения	МЗ		Влезли в сила променени текстове на наредбата
3.2.	Провеждане на социологическо проучване за нагласите на населението по предлаганите промени в наредбата. Ежегодно проследяване на промените в нагласите на населението.	МЗ	2007 г. и ежегодно	Проведени проучвания, оповестени резултати
3.3.	Провеждане на широка медийна кампания за ползите от забрана на тютюнопушенето на работните места.	МЗ	Постоянно през цялата 2007 г.	80% от населението подкрепя забраната на тютюнопушенето на работните места

3.4.	Поддържане на op line връзка чрез страницата на програмата за отчитане мнението на населението по въвеждане на пълната забрана на тютюнопушенето на работните места.	МЗ	Постоянно през цялата 2007 г.	80% от населението подкрепя забраната на тютюнопушенето на работните места
3.5.	Провеждане на контрол по спазване изискванията на Наредбата за условията и реда, при които се допуска по изключение тютюнопушене в обособени зони на закритите обществени места и на закритите работни помещения. Обявяване на резултатите от проверките чрез средствата за масово осведомяване и интернет страницата на програмата.	МЗ, РИОКОЗ	текущо	Намален брой на констатираните нарушения и повсеместно спазване на наредбата
4.	Въвеждане на забрана за директна и индиректна реклама и промоция на тютюневи изделия			
4.1.	Въвеждане в българското законодателство на забрана на всички форми на директна и индиректна реклама на тютюневи изделия и пушене.	МЗ, МИЕ	2008 г.	Введена пълна забрана на рекламата на тютюневи изделия и пушене
4.2.	Въвеждане в българското законодателство на всеобхватна забрана на трансграничната реклама на тютюневи изделия с произход територията на Република България.	МЗ, МИЕ	2008 г.	Введена пълна забрана на трансгранична реклама на тютюневи изделия
4.3.	Въвеждане в българското законодателство на забрана за употребата на преки и косвени стимули от страна на производители и търговци, които насърчават закупуването на тютюневи изделия от населението.	МЗ, МИЕ	2008 г.	Введена забрана за употреба на преки и косвени стимули за насърчаване закупуването на тютюневи изделия
5.	Осигуряване на възможности за обучение, комуникация и обществена информираност за вредата от тютюнопушенето и начините за преодоляване на тютюневата зависимост			
5.1.	Подобряване на качеството на училищното образование и възпитание по проблемите на тютюнопушенето	МОН, МЗ	2007 г. и текущ	Брой часове в училищата, посветени на проблематиката, свързана с тютюнопушенето, съобразно възрастта на учениците. Намалено ниво на разпространение на тютюнопушенето сред учениците с 5% към 2010 г. спрямо регистрираното през 2007 г.
5.1.1.	Разработване и отпечатване на образователни материали за учители и ученици.	МЗ, НЦООЗ	2007 г. и текущ	Разработени образователни материали
5.1.2.	Осигуряване на възможности за допълнителна квалификация на учители за работа със здравно-образователни програми по проблемите на тютюнопушенето	МЗ, НЦООЗ МОН	2007 г. и текущ	Брой обучени преподаватели
5.1.3.	Обучение на ученици за прилагане на подхода "Връстници обучават връстници"	МЗ, НЦООЗ МОН	2007 г. и текущ	Брой училища, които прилагат подхода "Връстници обучават връстници" в училищните програми за здравно образование
5.2.	Разработване на образователни материали за учители и децата в детските градини.	МЗ, НЦООЗ	2007 г. и текущ	Разработени образователни материали за учителите и децата в детските градини.
5.3.	Разработване на здравно-образователни програми и прилагане на методи за отказване от тютюнопушенето сред студенти и военнослужещите в българската армия.	МЗ, НЦООЗ, Висши	2007 г. и текущ	Разработени специфични програми и методи. Приложени методи за отказване сред студентите от най-малко 5 ВУ.

		училища МО		Намалено тютюнопушене сред студенти и военносслужещи с 2% годишно	
5.4.	Провеждане на курсове за медицински специалисти по прилагане на методи за отказване от тютюнопушенето. Разработване и отпечатване на ръководства, създаване на учебни видеофилми и други материали, подпомагащи обучението.	МЗ, НЦООЗ	текущ	Проведени най-малко 6 курса годишно. Разработени и издадени материали. Намалено тютюнопушене сред мед. специалисти и техните пациенти с 2% годишно	
5.5.	Въвеждане в учебната програма на студентите по медицина, стоматология и фармация на модул за развиване на умения за консултиране по проблемите на тютюнопушенето и за отказване от тютюнопушене	МЗ, МУ	2007 г.	Включени занятия в обучението за студенти в МУ Намалено тютюнопушене сред студентите от МУ с 2% годишно	
5.6.	Разработване на ефективни образователни програми за населението с цел предотвратяване на пропусването, както и за здравните рискове в резултат на тютюнопушенето и излагането на въздействието на тютюневия дим, за преимущества от прекратяване на тютюнопушенето и от здравословен начин на живот без тютюн.	МЗ, НЦООЗ	текущ	Създадени програми; проведено проучване за установяване на ефективността им.	
5.7.	Разпространение и прилагане на тези програми преимуществено сред работещите в образователните институции, в лечебните заведения, в местата за спорт, сред социални работници, специалисти от медиите, лица, вземащи решения и сред други целеви групи от населението.	МЗ, НЦООЗ, РИОКОЗ, НПО	текущ	Проведени по минимум 2 обучения годишно за всяка една от групите във всяка област. Намалено тютюнопушене сред посочените групи с 2% годишно	
5.8.	Повишаване информираността на населението и особено на децата, младежите и уязвимите групи за: - рисковете за здравето при тютюнопушене; - развитието на зависимост; - медицинската и социалната цена на консумацията на тютюневи изделия; - опасностите от излагането на цигарен дим; - ползата от прекратяване на пушенето и живот без цигарен дим.	МЗ, НЦООЗ, РИОКОЗ	текущ	Намалено разпространение на тютюнопушенето сред населението с 2% годишно. Брой проведени информационни кампании за отделните целеви групи. Брой достигнати представители на целевите групи от информационните кампании.	
5.8.1.	Провеждане на кампании за информиране на населението за вредата от тютюнопушенето, за ползите от отказване и за формиране на обществена негърпимост към тютюнопушенето.	МЗ, НЦООЗ, РИОКОЗ, медии	2007 г. и постоянно	Провеждани целогодишни кампании. Намалено разпространение на тютюнопушенето сред населението с 2% годишно	
5.8.2.	Създаване и излъчване на документални филми, аудио и видео клипове за вредата от тютюнопушенето; разработване, отпечатване и разпространение на печатни материали (постери, книги, брошури, дилпаяни), компютърни игри, дискове с информационни и обучителни материали, предназначени за различни целеви групи, превод и разпространение на чуждестранни материали, организиране на конкурси и изложби.	МЗ, НЦООЗ	ежегодно	Реализирани кампании за информиране на населението, издадени печатни материали, излъчени телевизионни клипове и филми Разработен и излъчен поне 1 документален филм годишно	
5.8.3.	Провеждане на семинари с журналисти на централно и областно ниво за предоставяне на актуална информация за здравно-социалните и икономически вреди от тютюнопушенето.	МЗ, НЦООЗ, РИОКОЗ, медии	2007 г. и ежегодно	Увеличен брой журналисти и материали, публикувани по темата за вредата от тютюнопушенето. Брой проведени семинари и участвали журналисти.	

				Брой публикации в национални и регионални медии	
5.8.4.	Учредяване и връчване на годишни награди на медии и журналисти с най-активно участие в борбата с тютюнопушенето, както и на собственици на заведения за хранене и развлечения и предприятия, предлагащи най-добри услуги и условия за работа в среда, свободна от тютюнев дим.	МЗ	2007 г. и ежегодно	Брой журналисти и материали, включени в конкурса Брой собственици на заведения и предприятия, включени в конкурса	
5.8.5.	Финансиране на конкурсен принцип разработването и реализацията на здравно-образователни проекти от НПО, училища, младежки клубове, РИОКОЗ, лечебни и здравни заведения и др. за превенция на тютюнопушенето.	МЗ	2007 г. и ежегодно	Проведени ежегодни конкурси. Подобрено качество на проектите. Брой на участниците в конкурсите.	
5.9.	Изготвяне на предложение за включване в Националния рамков договор на диагностиката и лечението на тютюневата зависимост и услугите за консултация за отказване от тютюнопушене като изискване към дейността на изпълнителите на медицинска помощ.	МЗ, НЗОК, БЛС	2008 г.	Включена диагностика и лечение на тютюневата зависимост в НРД и редовно провеждани от поне 50% от ОПЛ	
5.10.	Изготвяне на предложение за включване в клиничните пътеки за лечение на исхемична болест на сърцето и хронична обструктивна белодробна болест на специализирана консултация за отказване от тютюнопушенето при пациенти-пушачи.	МЗ, НЗОК, БЛС, МБАЛ	2008 г.	Разширен стандарт на клиничните пътеки за исхемична болест на сърцето и хронична обструктивна белодробна болест	
5.11.	Разкриване на телефонни линии за консултация и съвет за отказване от тютюнопушене с използване на методики, апробирани в страните на Европейския съюз и специално обучен персонал.	МЗ, НЦООЗ	2008 г. и текущ	Разкрити телефонни линии в столицата и поне 5 града. Внедрени методики за телефонно консултиране. Обучен персонал	
5.11.1.	Провеждане на обучителни курсове за отказване от тютюнопушенето за персонала, обслужващ телефонните линии. Разработване и отпечатване на ръководство, подпомагащо консултирането по телефон.	МЗ, НЦООЗ	2008 г. и текущ	Проведени 4-6 курса годишно. Внедрени методики. Разработено ръководство	
5.12.	Широко разгласяване дейността на кабинетите за отказване от тютюнопушенето към РИОКОЗ, оборудването им със съвременни аудиовизуални средства и спирометри.	МЗ, РИОКОЗ,	2007 г. и текущ	Намалено разпространение на тютюнопушенето с 2% годишно сред населението над 18 годишна възраст. Брой проведени консултации в кабинетите по възрастови групи. Среден брой посещения на кабинета от едно лице, потърсило помощ.	
5.13.	Разкриване на кабинети за отказване от тютюнопушенето към ДКЦ, МБАЛ, специализирани болници за лечение на белодробни болести, специализирани болници за лечение на наркомании, онкологични и психиатрични диспансери, неправителствени организации, производствени предприятия и др.	МЗ, лечебни заведения	2008 г. и текущ	Увеличен брой на ползвалите кабинетите и повишена ефективност от работата им, отчетена по методика на НЦООЗ. Брой разкрити кабинети.	
5.14.	Разработване и стартиране на пилотен проект "Национална мрежа от болници без тютюнев дим" в рамките на международния проект "Промоция на здраве в болниците".	МЗ, НЦООЗ, МБАЛ, РИОКОЗ	2008 г.	Създадена национална мрежа. Въведени критерии за болнична политика за контрол върху тютюнопушенето.	

<i>Регулиране на съдържанието на тютюневите изделия и етикетиранието им при спазване изискванията на нормативните документи</i>					
6.	Стриктно спазване на изискването за представяне пред обществеността на ясна и недвусмислена информация за основните съставки и добавки на тютюневите изделия, както и основните съставки на тютюневия дим, тяхната токсичност, канцерогенност и наркотично действие, предизвикващо зависимост.	МЗГ, ИГТИ	2007	Ежегодно представена информация пред обществеността	
6.1.	Провеждане на контрол на съдържанието и емисиите на тютюневи изделия и процедури съгласно изискванията на Закона за тютюна и тютюневите изделия. Обявяване на интернет страницата на КЗП на наложените санкции и предприети мерки. Изпитване на проби от тютюневи изделия в лабораториите на ИГТИ, както и в такива на страни-членки на ЕС.	КЗП, ИГТИ	текущ	95% от пробите отговарят на изисквания в края на периода	
6.2.	Оборудване на лицензиран лабораторен комплекс за изпитване към Института по тютюна и тютюневите изделия със съвременна апаратура, даваща възможност за прецизно измерване съдържанието на вредни вещества в тютюневите изделия. Внедряване опита и практиките, възприети от страните на ЕС.	МЗГ, ИГТИ	2008	Оборудвани лаборатории, осигуряващи възможност за измервания по регламентирани стандарти	
6.3.	Въвеждане на Решение 2003/641/ЕС за употребата на цветни фотографии и други илюстрации върху опаковките на тютюневите изделия като средство за предупреждение за рисковете за здравето.	МЗ, МИЕ	2008-2009	Въведени цветни фотографии върху опаковките на тютюневите изделия	
6.4.					
7.	<i>Ограничаване на незаконната търговия с тютюневи изделия</i>				
7.1.	Провеждане на регулярен контрол на търговската мрежа в страната за установяване наличие на тютюневи изделия без бандерол.	МФ, Агенция „Митници“ МВР	текущ	Ефективно приложен превантивен контрол с оглед предотвратяване на нарушенията на действащото законодателство	
7.2.	Извършване на проверки на база анализ на риска на цялостното движение на акцизни стоки в зоните на гранично-пропускателните пунктове и на цялата митническа територия на страната.	Агенция „Митници“	текущ	Ефикасна дейност по разкриване на нарушения на релевантното законодателство и съответно налагане на законоустановените санкции	
7.3.	Активизиране участието в съвместни операции с чужди митнически администрации и международни организации	Агенция „Митници“	текущ	Обмен на информация за движението на акцизни стоки и анализ на легалния търговски поток и на тенденциите при извършване-го на нарушения с този вид стоки	
7.4.	Повишаване ефективността на мерките за ограничаване на трансграничната търговия с фалшиви и пиратски стоки – тютюневи изделия.	Агенция „Митници“	текущ	Ефикасно приложени мерки за граничен контрол за закрила на правата на интелектуалната собственост, включително чрез провеждане на международни операции с участие на страните от Югоизточна Европа.	
7.5.	Подобряване на сътрудничеството с търговския сектор с оглед получаване информация за параметрите и развитието на пазара на тютюневи изделия, както и за възможни нарушения на действащото законодателство с този вид стоки.	Агенция „Митници“	текущ	Сключени меморандуми за разбирателство с производителите и търговски оператори на акцизни стоки и ефикасното им прилагане	

8.	Ограничаване достъпа на младите хора до тютюневите изделия			
8.1.	Въвеждане в съответния нормативен акт на текст относно задължението за продавачите на тютюневи изделия да поставят ясен и видим надпис в пункта за продажба, че продажбата на тютюневи изделия на малолетни и непълнолетни лица е забранена и в случай на съмнение да изискват от всеки купувач на тютюневи изделия да удостовери с документ, че е навършил пълнолетие.	МЗ, МИЕ	2007 г.	Спазване на изискването, установено при текущия контрол от страна на КЗП
8.2.	Въвеждане в Закона за храните и в други нормативни актове на текстове относно забраната за производството и продажбата на сладкарски изделия, закуски, играчки и всякакъв друг вид предмети под формата на тютюневи изделия.	МЗ, МИЕ	2007 г.	Приети текстове в съответните нормативни актове и спазването им, установено при текущия контрол от страна на КЗП и органите на държавния здравен контрол
8.3.	Непрекъснат и ефективен контрол на търговската мрежа в страната по отношение продажбата на тютюневи изделия на малолетни и непълнолетни. Обявяване на резултатите от проверките, наложените санкции и предприети мерки на интернет страницата на КЗП.	КЗП	текущ	Ограничен достъп на малолетни и непълнолетни лица до тютюневи изделия. Брой и размер на наложените санкции за продажби на тютюневи изделия на малолетни и непълнолетни.
9.	Прилагане на икономически осъществими алтернативни дейности за постепенна подмяна на тютюневите насаждения с други култури			
9.1.	Постепенно въвеждане на алтернативни на тютюна култури и други икономически дейности след изготвяне на задълбочен социално-икономически анализ на ефекта от замяната на тютюна върху доходите на тютюнопроизводителите.	МЗГ	2008-2010	Намален брой на производителите, регистрирани, като отглеждащи тютюн
9.2.	Постепенно намаляване подкрепата от страна на държавата при изкупуване на тютюна и пренасочване на целевата парична подкрепа за отглеждане на други земеделски култури.	МЗГ	2009	Намалена целева парична подкрепа за изкупуване на тютюна
10.	Провеждане на изследователска дейност, наблюдение, контрол и обмен на информация			
10.1	Провеждане на системна изследователска дейност, свързана с: - определящите фактори и последиците от употребата на тютюн; - излагане на въздействието на тютюневия дим, главна димна струя, странична димно струя и обкръжаващия поток; - редуциране на вредните вещества в тютюна и тютюневия дим; - въвеждането на алтернативни на тютюна култури; - риска за здравето на децата, които участват в процеса на отглеждане и обработка на суров тютюн	МЗ, НЦООЗ, МЗГ, ИГТИ	текущ	Брой проведени изследвания
10.2.	Осъществяване на активен и редовен обмен с други държави на информацията, получена при изследователската дейност.	МЗ, НЦООЗ, МЗГ, ИГТИ	текущ	Изпратена в срок информация. Разпространена информация до всички партньори, участващи в процеса на ограничаване на тютюнопушенето
11.	Осъществяване на мониторинг, оценка и отчетност на тютюн и политиките за контрол на тютюнопушенето			
11.1.	Създаване и поддържане на Национална база данни за тютюнопушенето като един	МЗ,	2008 г.	Въведени индикатори СЗО и създадена в

	от поведенческите детерминанти на здравето.		НЦООЗ, НЦЗИ, РЦЗ, НСИ, МЗ, НЦООЗ, НЦЗИ, РЦЗ, НСИ, МИЕ	съответствие с това национална база данни
11.2.	Създаване на Национална система за мониторинг на употребата на тютюневи изделия и свързаните с тях социални, икономически и здравни индикатори.		МЗ, НЦООЗ, НЦЗИ, РЦЗ, НСИ, МИЕ	Създадена Национална система
11.3.	Провеждане на всеки две години на проучвания за:			Брой проведени проучвания.
11.3.1.	потреблението на тютюневите изделия;			
11.3.2.	разпространение на тютюнопушенето сред различни групи от населението;			
11.3.3.	водещите причини за пропушване;			
11.3.4.	определяне честотата и динамиката на заболяемостта и смъртността от заболявания, свързани с тютюнопушенето			
11.3.5.	разходите на здравеопазването за лечение на заболявания, свързани с тютюнопушенето			
11.4.	Разпространяване на получената информация от проучванията и друга текуща информация до лидерите на обществени организации, институциите, партньори по програмата, медите, медицинските специалисти, учители и преподаватели, работодатели, и др., както и чрез интернет страниците на МЗ, КЗП и програмата.	МЗ, НЦООЗ	текущ	Издадени и разпространени доклади от проучванията и други информационни материали
11.5.	Публикуване на редовни доклади за оценката на националните политики за контрол на тютюнопушенето, разпространението на тютюнопушенето и свързаните с него вреди.	МЗ	ежегодно до края на месец март	Изготвени и разпространени ежегодни доклади за оценка на националните политики за ограничаване на тютюнопушенето
11.6.	Своевременно изготвяне на докладите, посочени в чл. 21 на Рамковата конвенция за контрол на тютюна.	МЗ	Съгласно сроковете, утвърдени от Конференцията на страните	Изготвени и предадени в срок доклади
12.	Поддържане на ефективно международно сътрудничество и взаимопомощ			
12.1.	Активно сътрудничество със Световната здравна организация при разработването на общи насоки или процедури, определящи събирането, анализа и разпространението на информация, свързана с контрола на тютюна	МЗ, НЦООЗ, НСИ	текущ	
12.2.	Активно сътрудничество с компетентните международни организации за създаване и поддържане на глобална система за контрол за редовно събиране и разпространение на информация за производството и обработката на тютюн и за	МЗГ, МИЕ, ИТТИ	текущ	

	дейността на тютюневата промишленост, които имат влияние върху националните дейности за контрол върху тютюна			
12.3.	Участие в международни прояви и обучения, организирани с цел подпомагане на разработването, обмена и придобиването на технологии, познания, умения, капацитет и експертиза, свързани с контрола върху тютюна	текущ	МЗ, НЦООЗ, МИЕ, МЗГ ИГТИ	
12.4.	Използване на всички възможности, които предоставят Европейската комисия, Световната здравна организация или други организации за оказване на съдействие при разработването на нормативни актове и технически програми, включително и на такива за предотвратяване на започването, насърчаване на спирането и защита от излагане на въздействието на тютюневия дим	текущ	МЗ, НЦООЗ	
12.5.	Активно търсене и използване на възможностите за оказване на подходящо съдействие на занимаващите се с отглеждане и преработка на тютюн за разработване на подходящи алтернативни начини на препитание по икономически приложим начин.	текущ	МЗГ	
12.6.	Участие при разработване на международно ниво на методите за контрол на тютюна, включително и лечение на зависимостта от никотина и прилагането им в страната.	текущ	МЗ, НЦООЗ МЗГ, ИГТИ	

Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България 2007 - 2010 г.

Финансов разчет

№ по ред	Дейност	Изпълнители	Обща сума						Разходи по години					
			2007		2008		2009		2010					
			Всичко	Бюджет	Други източници	Бюджет	Други източници	Бюджет	Други източници	Бюджет	Други източници			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1.	Изграждане на структури за управление и координиране на дейностите по ограничаване на тютюнопушенето и по изпълнение на програмата													
1.1.	Актуализиране състава на Съвета за ограничаване и подготвяване на тютюнопушенето и провеждане на редовни заседания.	МЗ	0	0	0									
1.2.	Сформирание на Програмен съвет с широко участие на представители на държавни, неправителствени и стопански организации за непосредствено оперативно ръководство на Програмата на национално ниво.	МЗ	0	0	0									
1.3.	Изграждане на система за отчетване, обратна връзка и контрол по изпълнението на дейностите на национално и областно ниво.	МЗ, НЦЗИ	1000	1000	0	1000								
1.4.	Създаване и поддържане на интернет страница на програмата.	МЗ	9000	9000	0	3000		2000		2000		2000		
1.5.	Наемане на технически сътрудници за реализация на дейности по програмата и заплащане на възнаграждение.	МЗ	240000	240000	0	30000		60000		70000		80000		
2.	Прилагане на ценови и данъчни мерки за намаляване търсенето на тютюневи изделия													
2.1.	Запазване на високи ценови равнища на тютюневите изделия.	МФ	0	0	0									
2.2.	Прилагане на данъчна политика, водеща до увеличаване размера на данъците за тютюневите изделия.	МФ	0	0	0									
3.	Разработване на пакет от дейности за ограничаване на пасивното тютюнопушене													

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3.1.	Актуализиране на Наредбата за условията и реда, при които се допуска по изключение тютюнопушене в обособени зони на закритите обществени места и на закритите работни помещения.	МЗ	0	0	0	0							
3.2.	Провеждане на социологическо проучване за нагласите на населението по предлаганите промени в наредбата. Ежегодно проследяване на промените в нагласите на населението.	МЗ	95000	95000	0	15000		20000		30000		30000	
3.3.	Провеждане на широка медийна кампания за ползите от забрана на тютюнопушенето на работните места.	МЗ	290000	290000	0	50000		70000		80000		90000	
3.4.	Поддържане на оп line връзка чрез страницата на програмата за отчитане мнението на населението по въвеждане на пълната забрана на тютюнопушенето на работните места.	МЗ	15000	15000	0			5000		5000		5000	
3.5.	Провеждане на контрол по спазване изискванията на Наредбата за условията и реда, при които се допуска по изключение тютюнопушене в обособени зони на закритите обществени места и на закритите работни помещения. Обявяване на резултатите от проверките чрез средствата за масово осведомяване и интернет страницата на програмата.	МЗ, РИОКОЗ	0	0	0								
4.	Въвеждане на директна и индиректна забрана за реклама и промоция на тютюневи изделия												
4.1.	Въвеждане в българското законодателство на забрана на всички форми директна и индиректна реклама на тютюневи изделия и пушене	МИЕ	0	0	0								
4.2.	Въвеждане в българското законодателство на всеобхватна забрана на трансграничната реклама на тютюневи изделия с произход територията на Република България.	МЗ	0	0	0								
4.3.	Въвеждане в българското законодателство на забрана за употребата на преки и косвени стимули, които насърчават закупуването на тютюневи изделия от населението	МИЕ	0	0	0								
		МЗ	0	0	0								

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
5.	Осигуряване на възможности за обучение, комуникация и обществена информираност за вредата от тютюнопушенето и начините за преодоляване на тютюневата зависимост												
5.1.	Подобряване на качеството на училищното образование и възпитание по проблемите на тютюнопушенето	МОН	0	0	0								
5.1.1.	Разработване и отпечатване на образователни материали за учители и ученици.	МЗ, НЦООЗ	160000	160000	0	20000		40000		50000		50000	
5.1.2.	Осигуряване на възможности за допълнителна квалификация на учители за работа със здравно-образователни програми по проблемите на тютюнопушенето	МЗ, НЦООЗ	175000	175000	0	25000		50000		50000		50000	
5.1.3.	Обучение на ученици за прилагане на подхода "Връстници обучават връстници"	МОН	0	0	0								
5.2.	Разработване на образователни материали за учителите и децата в детските градини.	МЗ, НЦООЗ	280000	280000	0	20000		70000		90000		100000	
5.3.	Разработване на здравно-образователни програми и прилагане на методи за отказване от тютюнопушенето сред студенти и военнослужещите в българската армия.	МЗ, НЦООЗ	160000	160000	0	10000		40000		50000		60000	
		Висши училища	0	0	0								
		МО	0	0	0								
5.4.	Провеждане на курсове за медицински специалисти по прилагане на методи за отказване от тютюнопушенето. Разработване и отпечатване на ръководства, създаване на учебни видеofilми и други материали, подпомагащи обучението	МЗ, НЦООЗ	220000	220000	0	10000		50000		70000		90000	
5.5.	Въвеждане в учебната програма на студентите по медицина, стоматология и фармация на модул за развиване на умения за консултиране по проблемите на тютюнопушенето и за отказване от тютюнопушенето.	МЗ	95000	95000	0	5000		20000		30000		40000	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
5.6.	Разработване на ефективни образователни програми за населението с цел предотвратяване на пропусването, както и за здравните рискове в резултат на тютюнопушенето и излагането на въздействие на тютюневия дим, за преимушества от прекратяване на тютюнопушенето и от здравословен начин на живот без тютюн.	МЗ, НЦООЗ	230000	230000	0	20000		50000		70000		90000	
5.7.	Разпространение и прилагане на тези програми преимушествено сред работещите в образователните институции, в лечебните заведения, в местата за спорт, сред социални работници, специалисти от медите, лица, вземащи решения и сред други целеви групи от населението.	МЗ, НЦООЗ, РИОКОЗ НПО	210000	210000	0			50000		70000		90000	
5.8.	Повишаване информираността на населението и особено на децата, младежите и уязвимите групи за: рисковете за здравето при тютюнопушене; развитието на зависимост; медицинската и социалната цена на консумацията на тютюневи изделия; опасностите от излагането на цигарен дим; ползата от прекратяване на пушенето и живот без цигарен дим.	МЗ											
5.8.1.	Провеждане на кампании за информиране на населението за вредата от тютюнопушене, за ползите от отказване и за формиране на обществена нетърпимост към тютюнопушенето.	МЗ	420000	420000	0	50000		100000		120000		150000	
5.8.2.	Създаване и излъчване на документални филми, аудио и видео клипове за вредата от тютюнопушенето; разработване, отпечатване и разпространение на печатни материали (постери, книги, брошури, дигитални), компютърни игри, дискове с информационни и обучителни материали, предназначени за различни целеви групи, превод и разпространение на чуждестранни материали, организиране на конкурси и изложби.	МЗ, НЦООЗ	580000	580000	0	60000		150000		170000		200000	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
5.8.3.	Провеждане на семинари с журналисти на централно и областно ниво за предоставяне на актуална информация за здравно-социалните и икономически вреди от тютюнопушенето.	МЗ	35000	35000	0	5000		10000		10000		10000	
5.8.4.	Учредяване и връчване на годишни награди на меди и журналисти с най-активно участие в борбата с тютюнопушенето, както и на собственици на заведения за хранене и развлечения и предприятия, предлагачи най-добри услуги и условия за работа в среда, свободна от тютюнев дим.	МЗ	105000	105000	0	5000		20000		30000		50000	
5.8.5.	Финансиране на конкурсен принцип разработването и реализацията на здравно-образователни проекти от НПО, училища, младежки клубове, РИОКОЗ, лечебни и здравни заведения и др. за превенция на тютюнопушенето.	МЗ	480000	480000	0	50000		100000		150000		180000	
5.9.	Изготвяне на предложение за включване в Националния рамков договор на диагностиката и лечението на тютюневата зависимост и услугите за консултация за отказване от тютюнопушене като изискване към дейността на изпълнителите на медицинска помощ.	НЗОК	0	0	0								
		БЛС	0	0	0								
		МЗ	0	0	0								
5.10.	Изготвяне на предложение за включване в клиничните пътеки за лечение на исхемична болест на сърцето и хронична обструктивна белодробна болест на специализирана консултация за отказване от тютюнопушенето при пациент-пушачи.	НЗОК	0	0	0								
		БЛС	0	0	0								
		МЗ	0	0	0								
5.11.	Разкриване на телефонни линии за консултация и съвет за отказване от тютюнопушене с използване на методики, апробирани в страните на Европейския съюз и специално обучен персонал	МЗ, НЦООЗ	300000	300000	0		50000			100000		150000	
5.11.1.	Провеждане на обучителни курсове за отказване от тютюнопушенето за персонала, обслужващ телефонните линии. Разработване и отпечатване на ръководство, подпомагащо консултирането по телефон.	МЗ, НЦООЗ	120000	120000	0		30000			40000		50000	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
5.12.	Широко разгласяване дейността на кабинетите за отказване от тютюнопушенето към РИОКОЗ, оборудването им със съвременни аудиовизуални средства и спирографи.	МЗ, РИОКОЗ	460000	460000	0	90000		100000		120000		150000	
5.13.	Разриване на кабинети за отказване от тютюнопушенето към ДКЦ, МБАЛ, специализирани болници за лечение на белодробни болести, специализирани болници за лечение на наркомании, онкологични и психиатрични диспансери, неправителствени организации, производствени предприятия и др.	МЗ, лечебни заведения	450000	450000	0			100000		150000		200000	
5.14.	Разработване и стартиране на пилотен проект "Национална мрежа от болници без тютюнев дим" в рамките на международния проект "Промоция на здраве в болниците".	МЗ, НЦООЗ, РИОКОЗ	50000	50000	0			10000		20000		20000	
6.	Регулиране на съдържанието на тютюневите изделия и етикетирането им при спазване изискванията на нормативните документи	МБАЛ	0	0	0								
6.1.	Стриктно спазване на изискването за представяне пред обществеността на ясна и недвусмислена информация за основните съставки и добавки на тютюневите изделия, както и основните съставки на тютюневия дим, тяхната токсичност, канцерогенност и наркотично действие, предизвикващо зависимост.	МЗГ, ИТТИ	32000	32000	0	4000		10000		9000		9000	
6.2.	Провеждане на контрол на съдържанието и емисиите на тютюневи изделия и процедуриране съгласно изискванията на Закона за тютюна и тютюневите изделия. Обявяване на интернет страницата на КЗП на наложените санкции и предприети мерки. Изпитване на проби от тютюневи изделия в лабораториите на ИТТИ, както и в такива на страни-членки на ЕС.	МИЕ, КЗП	0	0	0								
		МЗГ, ИТТИ	200000	200000	0	50000		50000		50000		50000	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
6.3.	Оборудване на лицензиран лабораторен комплекс за изпитване към Института по тютюна и тютюневите изделия със съвременна апаратура, даваща възможност за прецизно измерване съдържанието на вредни вещества в тютюневите изделия. Внедряване опита и практиките, взирани от страните на ЕС.	МЗГ, ИГТИ	1700000	1700000	0	100000		500000		700000		400000	
6.4.	Въвеждане на Решение 2003/641/ЕС за употребата на цветни фотографии и други илюстрации върху опаковките на тютюневите изделия като средство за предупреждение за рисковете за здравето.	МИЕ	0	0	0								
7.	Ограничаване на незаконната търговия с тютюневи изделия	МЗ	0	0	0								
7.1.	Провеждане на регулярен контрол на търговската мрежа в страната за установяване наличие на тютюневи изделия без бандерол.	МФ, Агенция „Митни- ци“ МВР, МИЕ	0	0	0								
7.2.	Извършване на проверки на база анализ на риска на цялостното движение на акцизни стоки в зоните на гранично-пропускателните пунктове и на цялата митническа територия на страната.	Агенция „Митни- ци“	0	0	0								
7.3.	Активизиране участието в съвместни операции с чужди митнически администрации и международни организации.	Агенция „Митни- ци“	0	0	0								
7.4.	Повишаване ефективността на мерките за ограничаване на трансграничната търговия с фалшиви и пиратски стоки – тютюневи изделия.	Агенция „Митни- ци“	0	0	0								
7.5.	Подобряване на сътрудничеството с търговския сектор с оглед получаване информация за параметрите и развитието на пазара на тютюневи изделия, както и за възможни нарушения на действащото законодателство с този вид стоки.	Агенция „Митни- ци“	0	0	0								
8.	Ограничаване достъпа на младите хора до тютюневите изделия												

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
8.1.	Въвеждане в съответния нормативен акт на текст относно задължението за продавачите на тютюневи изделия да поставят ясен и видим надпис в пункта за продажба, че продажбата на тютюневи изделия на малолетни и непълнолетни лица е забранена и в случай на съмнение да изискват от всеки купувач на тютюневи изделия да удостовери с документ, че е навършил пълнолетие.	МИЕ	0	0	0								
8.2.	Въвеждане в Закона за храните и в други съответни нормативни актове на текстове относно забраната за производството и продажбата на сладкарски изделия, закуски, играчки и всякакъв друг вид предмети под формата на тютюневи изделия.	МИЕ	0	0	0								
8.3.	Непрекъснат и ефективен контрол на търговската мрежа в страната по отношение продажбата на тютюневи изделия на малолетни и непълнолетни. Обявяване на резултатите от проверките, наложените санкции и предприети мерки на интернет страницата на КЗП.	КЗП	0	0	0								
9.	Прилагане на икономически осъществими алтернативни дейности за постепенна подмяна на тютюневите насаждения с други култури												
9.1.	Постепенно въвеждане на алтернативни на тютюна култури и други икономически дейности след изготвяне на задълбочен социално-икономически анализ на ефекта от замяната на тютюна върху доходите на тютюнопроизводителите.	МЗГ	0	0	0								
9.2.	Постепенно намаляване подкрепата от страна на държавата при изкупуване на тютюна и пренасочване на целевата парична подкрепа за отглеждане на други земеделски култури.	МЗГ	0	0	0								
10.	Провеждане на изследователска дейност, наблюдение, контрол и обмен на информация												

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
10.1.	Провеждане на системна изследователска дейност, свързана с: определящите фактори и последиците от употребата на тютюн; с излагане на въздействието на тютюневия дим, главна димна струя, странична димна струя и обкръжаващия поток; с редуциране на вредните вещества в тютювна и тютюневия дим; с въвеждането на алтернативни на тютюна култури; риска за здравето на децата, които участват в процеса на отглеждане и обработка на суров тютюн.	МЗ, НЦООЗ, ИТТИ	270000	270000	0	30000		60000		80000		100000	
10.2.	Осъществяване на активен и редовен обмен с други държави на информацията, получена при изследователската дейност.	МЗ, НЦООЗ МЗГ, ИТТИ	0 50000	0 50000	0 0	5000		15000		15000		15000	
11.	Осъществяване на мониторинг, оценка и отчетност на употребата на тютюн и политиките за контрол на тютюнопушенето												
11.1.	Създаване и поддържане на Национална база данни за тютюнопушенето като един от поведенческите детерминанти на здравето.	МЗ, НЦООЗ, НЦЗИ, РЦЗ, РИОКОЗ НСИ	60000 0	60000 0	0 0		20000		20000			20000	
11.2.	Създаване на Национална система за мониторинг на употребата на тютюневи изделия и свързаните с тях социални, икономически и здравни индикатори.	МЗ, НЦООЗ, НЦЗИ, РЦЗ, РИОКОЗ НСИ МИЕ	60000 0 0	60000 0 0	0 0 0		20000		20000			20000	
11.3.	Провеждане на всеки две години на проучвания за:	МЗ, НЦЗИ, РЦЗ, РИОКОЗ НСИ											
11.3.1.	потреблението на тютюневите изделия;		50000	50000	0	10000				40000			
11.3.2.	разпространение на тютюнопушенето сред различни групи от населението;		230000	230000	0	70000				160000			
11.3.3.	вдешните причини за пропушване;		50000	50000	0	10000				40000			

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
11.3.4.	определяне честотата и динамиката на заболяемостта и смъртността от заболявания, свързани с тютюнопушенето;		80000	80000	0	20000				60000			
11.3.5.	разходите на здравеопазването за лечение на заболявания, свързани с тютюнопушенето		50000	50000	0	10000				40000			
11.4.	Разпространяване на получената информация от проучванията и друга текуща информация до лидерите на обществени организации, институциите, партньори по програмата, медите, медицинските специалисти, учители и преподаватели, работодатели, и др., както и чрез интернет страниците на МЗ, КЗП и програмата.	МЗ	48000	48000	0	3000		10000		15000		20000	
11.5.	Публикуване на редовни доклади за оценката на националните политики за контрол на тютюнопушенето, разпространението на тютюнопушенето и свързаните с него вреди.	МЗ	20000	20000	0	2000		6000		6000		6000	
11.6.	Своеременно изготвяне на докладите, посочени в чл. 21 на Рамковата конвенция за контрол на тютюна.	МЗ	10000	10000	0	1000		3000		3000		3000	
12.	Поддържане на ефективно международно сътрудничество и взаимомощ		0	0	0								
12.1.	Активно сътрудничество със Световната здравна организация при разработването на общи насоки или процедури, определящи събирането, анализа и разпространението на информацията, свързана с контрола на тютюна	МЗ, НЦООЗ, НСИ	0	0	0								
12.2.	Активно сътрудничество с компетентните международни организации за създаване и поддържане на глобална система за контрол за редовно събиране и разпространение на информация за производството и обработката на тютюн и за дейността на тютюневата промишленост, които имат влияние върху националните дейности за контрол върху тютюна	МЗГ, ИГТИ	40000	40000	0	5000		15000		10000		10000	
12.3.	Участие в международни прояви и обучения, организирани с цел подпомагане на разработването, обмена и придобиването на	МЗ, НЦООЗ, МИЕ	90000	90000	0			20000		30000		40000	
		МИЕ	0	0	0								

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	технологии, познания, умения, капацитет и експертиза, свързани с контрола върху тютюна	МЗГ, ИТТИ	0	0	0								
12.4.	Използване на всички възможности, които предоставят Европейската комисия, Световната здравна организация или други организации за оказване на съдействие при разработването на нормативни актове и технически програми, включително и на такива за предотвратяване на започването, насърчаване на спирането и защита от излагане на въздействието на тютюневия дим.	МЗ, НЦООЗ	0	0	0								
12.5.	Активно търсене и използване на възможностите за оказване на подполящо съдействие на занимаващите се с отглеждане и преработка на тютюн за разработване на подходящи алтернативни начини на препитание по икономически приложим начин	МЗГ	0	0	0								
12.6.	Участие при разработване на международно ниво на методите за контрол на тютюна, включително и лечение на зависимостта от никотина и прилагането им в страната.	МЗ, НЦООЗ МЗГ, ИТТИ	0 100000	0 100000	0 100000	20000	20000	40000		20000		20000	
ВСИЧКО			8655000	8655000	0	844000		2036000		2995000		2780000	

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

София-1000, пл. "Св. Неделя" № 5 тел. 9301 102, факс 9811833

Изм. № 04-00-98 / 23.01.
София, 2007 г.

ДО
Г-Н СЕВДАЛИН МАВРОВ
ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МАВРОВ,

На основание чл.59, ал.1 от Устройствения правилник на Министерския съвет и неговата администрация, приложено Ви представям доклад от проф. Радослав Гайдарски - министър на здравеопазването относно проект на Решение за приемане на Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България 2007 – 2010 г.

Моля, проектът на Решение да бъде разгледан на заседание на Министерския съвет на 25 януари 2007 г., тъй като актът е включен в Оперативната работна програма на МС.

ПРИЛОЖЕНИЕ:

1. Проект на Решение до Министерския съвет;
2. Доклад от проф. Радослав Гайдарски – министър на здравеопазването до Министерския съвет;
3. Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България 2007 – 2010 г.
4. Одобрена финансова обосновка от министъра на финансите;
5. Съгласувателни становища;
6. Съобщение за средствата за масово осведомяване;
7. Електронен носител.

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР:
ДОЦ. КРАСИМИР ГИГОВ

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

ДО
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДОКЛАД

от проф. д-р Радослав Гайдарски – министър на здравеопазването

ОТНОСНО: Проект на Решение за приемане на Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България 2007–2010 г.

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,**

На основание чл. 26, ал. 1 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, приет с ПМС № 216 от 2005 г., внасям за разглеждане и приемане проект на Решение на Министерския съвет за приемане на Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България за периода 2007 – 2010 година.

Предлаганият проект е продължение на действащата до края на 2005 г. Национална програма, която беше приета с Решение № 15 на МС от 14.01.2002 г. Поради ограничените средства по програмата, останаха неизпълнени задачи и дейности, но и доста беше направено. Законодателството в областта на контрола на тютюна беше хармонизирано с това на Европейския съюз. Бяха предприети мерки за ограничаване на пасивното тютюнопушене на обществените и работните места. Разкриха се кабинети за консултиране на населението за отказване от тютюнопушенето. Провеждаха се редица дейности за предотвратяване на пропушването и разпространение на информация за вредата от тютюнопушенето и др.

Проектът е съобразен с Препоръка 2003/54/ЕС за предотвратяване на тютюнопушенето и за инициативи за подобряване на контрола върху тютюна, както и с Европейската стратегия контрол на тютюна на Световната здравна организация и Рамковата конвенция за контрол на тютюна. България ратифицира

Рамковата конвенция на 7 ноември 2005 г. и тя е в сила за страната от 5 февруари 2006 г.

Проектът на Националната програма е структуриран по основните раздели на Рамковата конвенция за контрол на тютюна, като са застъпени тези дейности, които все още не са въведени или са с постоянен характер. Програмата е съобразена с изискването да обединява усилията на различни министерства, ведомства и неправителствени организации, защото само със съвместни действия може да бъде постигнато ограничаване на тютюнопушенето в страната.

Представени са ценови и данъчни мерки като прилагане на данъчна политика, водеща до увеличаване размера на акцизите на тютюневите изделия, както и такива, свързани с ограничаване на незаконната търговия с тютюневи изделия.

За повсеместно ограничаване вредното въздействие на пасивното тютюнопушене се предлага въвеждането на тоталната забрана за тютюнопушене на работните места, включително в барове, ресторанти и дискотеки, които също са работни места, по подобие на мерките, приложени в Ирландия, Испания, Италия, Малта и други европейски страни и САЩ, но след съответната подготвителна и разяснителна дейност, както по отношение на населението като цяло, така и в диалог с браншови и профсъюзни организации.

За намаляване достъпа на младите хора до тютюневите изделия се предлагат редица ограничения, които да се въведат със Закон за изменение и допълнение на Закона за тютюна и тютюневите изделия.

Друг съществен момент, съответстващ на чл. 17 от Рамковата конвенция за контрол на тютюна, е провеждане на предварителни проучвания и запознаване на населението с различните възможности за препитание с цел въвеждането на алтернативни на производството на тютюн селскостопански дейности. Това е свързано с широк обществен дебат относно постепенно изместване на субсидиите за отглеждане на тютюн към други дейности – например отглеждане на плодове и зеленчуци.

Съществен раздел от програмата заемат дейностите, свързани с образование, обучение, комуникация и обществена информираност на населението. Предвижда се провеждането на непрекъснато застъпващи се кампании, предназначени за различни групи от населението и чрез различни средства, които да поднасят достоверна информация за вредата от тютюнопушенето и ползите от преустановяването му.

Стриктното спазване на забраната за тютюнопушене ще предизвика и реално търсене на услуги, свързани с отказване от тютюнопушене и необходимостта от разкриване на кабинети към лечебни заведения за извънболнична помощ, специализирани болници за лечение на белодробни болести, неправителствени организации и др.

Проектът на Националната програма е обсъждан с широк кръг специалисти. Съгласуван е с всички министерства, като конструктивните бележки са взети

предвид. Всички изпълнители на дейности по програмата са декларирали, че ще осигурят необходимите финансови средства в рамките на утвърдените им бюджети за съответните години.

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР - ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,**

Моля, на основание чл. 13, ал. 3, т. 5 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, Министерският съвет да приеме Решение за одобряване на Националната програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България 2007 – 2010 г.

**МИНИСТЪР:
ПРОФ. Д-Р РАДОСЛАВ ТАЙЧАРСКИ**

ПРИЛОЖЕНИЯ:

1. Проект на Националната програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България 2007 – 2010 г.
2. Становища от съгласуването с министерствата.
3. Справка за приетите и неприети бележки от съгласуването.
4. Финансова обосновка.
5. Съобщение за средствата за масово осведомяване.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

Проект

РЕШЕНИЕ № .....

от ..... 2007 г.

**ЗА приемане на Национална програма за ограничаване на
тютюнопушенето в Република България 2007 – 2010 г.**

На основание чл. 3, ал. 3 и 5 от Закона за здравето

МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ
РЕШИ:

Приема Националната програма за ограничаване на
тютюнопушенето в Република България 2007 – 2010 г.

Министър-председател:
Сергей Станишев

Главен секретар на Министерския съвет:
Севдалин Мавров

Главен секретар на МЗ:
доц. д-р Красимир Гигов

Директор на дирекция "Правна"
Любомир Гайдов

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА
ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА
ТЮТЮНОПУШЕНЕТО
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

2007 – 2010 г.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

БЛС	Български лекарски съюз
БЧК	Български червен кръст
ДАЗД	Държавна агенция за закрила на детето
ДАМС	Държавна агенция за младежта и спорта
ЕС	Европейски съюз
ИТТИ	Институт по тютюна и тютюневите изделия
КЗП	Комисия за защита на потребителите
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗГ	Министерство на земеделието и горите
МЗ	Министерство на здравеопазването
МИЕ	Министерство на икономиката и енергетиката
МОН	Министерство на образованието и науката
МО	Министерство на отбраната
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
МУ	Медицински университети
МФ	Министерство на финансите
НАП	Национална агенция по приходите
НЗОК	Национална здравноосигурителна каса
НПО	Неправителствени организации
НСИ	Национален статистически институт
НЦЗИ	Национален център по здравна информация
НЦООЗ	Национален център по опазване на обществено здраве
ПС	Програмен съвет
РИОКОЗ	Регионална инспекция за опазване и контрол на общественото здраве
РЦЗ	Регионален център по здравеопазване
СЗО	Световна здравна организация
СОПТ	Съвет за ограничаване и предотвратяване на тютюнопушенето

I. ВЪВЕДЕНИЕ И ОБОСНОВКА

Разпространение на тютюнопушенето в света

По данни на Световната здравна организация пушачите в света са около 1.3 милиарда, от които мъжете са 1 милиард. Очаква се до средата на 21 век общият брой на пушачите да надхвърли 1, 650 милиарда души. Смъртните случаи, свързани с тютюнопушенето, към 2020 г. се очаква да бъдат повече от 9 милиона годишно.

По данни от Доклада за политиката за борба с тютюнопушенето в Европейския регион, подготвен през 2006 г. от Регионалния офис на СЗО за Европа (непубликуван официално) разпространението на тютюнопушенето сред населението в Европейския регион на СЗО е средно около 29.4% (39.8% сред мъжете и 19.9% сред жените), като между отделните части на региона съществуват големи различия. Докато в повечето западноевропейски страни разпространението на тютюнопушенето сред мъжете и жените се стабилизира или е започнало да намалява, то картината в източната част на региона не е толкова еднородна – ако в едни източноевропейски държави разпространението на тютюнопушенето започва да намалява, то в други продължава да се увеличава при жените и да се стабилизира при мъжете. Сред младите хора (15 години) разпространението на ежеседмичното тютюнопушене представлява средно 24% (24% сред момчетата и 23.5% сред момичетата). В много страни на Западна Европа този показател сред момичетата е по-висок отколкото при момчетата, докато в източноевропейските страни обикновено разпространението на тютюнопушенето сред момчетата е по-високо.

Сред възрастното население на Европейския регион разпространението по показател “Ежедневно тютюнопушене” се стабилизира около 30%. Този процент при мъжете е средно 39.8%. В 18 страни (в повечето случаи източноевропейски) този показател е по-висок, а в 13 (основно западноевропейски) е по-нисък. Средният процент при жените е 19.9. В 25 от страните, в повечето случаи западноевропейски, този процент е по-висок, докато в 8 източноевропейски страни нивото е под 10%.

2. Разпространение на тютюнопушенето в Република България

След 2002 г. в България не е правено мащабно проучване на разпространението на тютюнопушенето и основно се използват данните, получени по време на преброяването на населението през 2001 г.

Сравнението, макар и условно, на резултатите от различни изследвания през последните 50 години показва, че тютюнопушенето в нашата страна е широко разпространено и равнището му непрекъснато нараства.

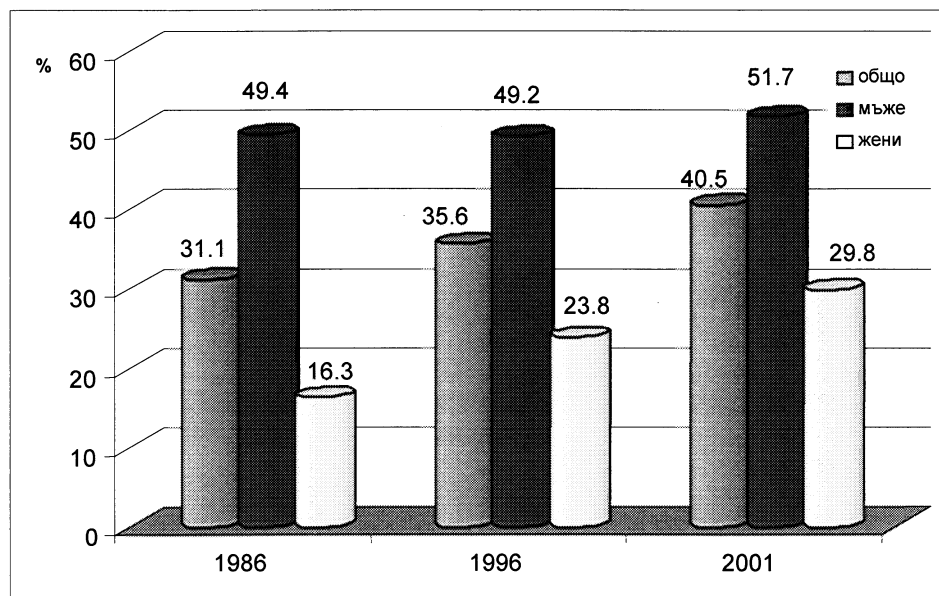
През последните 50 години относителният дял на пушачите (епизодично и редовно пушещи взети заедно) сред населението на 15 и повече години е нараснал от 13.7 % (1952 година) на 31.1 % (1985 – 1986 година), и достига през 2001 година 40.5 %.

За същия период и абсолютният брой на епизодичните и редовните пушачи се увеличава от 1 милион през 1952 година до 2.73 милиона през 2001 година.

Относителният дял на пушачите само за периода 1996-2001 година нараства от 35.6 % (1996) и на 40.5 % (2001) или общо за периода с 4.9 пункта. Нарастването за периода 1996-2001 г. е изцяло за сметка на нарастването на относителния дял на редовно пушещите (всеки ден) – с 4.9 пункта, докато делът на епизодично пушещите остава на същото равнище - 7.8 %.

Специален интерес представлява териториалното разпределение на тютюнопушенето сред населението в България. За 2001 г. равнището на тютюнопушене е било най-високо в област Велико Търново – 47.7 %, следвано от тези на Плевен, Ямбол, Силистра, Монтана и т.н. Най-ниско е равнището на тютюнопушене в област Смолян- 25.2 %, което е значително под средното за страната.

Относителен дял (%) на пушачите сред населението на възраст 15 и повече години

Източници: Изследване по програма “СИНДИ”, 1986, НСИ –изследвания 1996 и 2001 г.

Интересни данни са получени при проучване, проведено през 2004 г. по програма СИНДИ, с което са обхванати 5614 души (2811 мъже и 2803 жени) на възраст 25-64 години.

Изследването показва, че всеки втори мъж пуши редовно (49.7%). При жените показателят е 29.6% - близо всяка трета жена. Епизодични пушачи са 5.7% от мъжете и 8.0% от жените. Във възрастта 25-44 години пушат над 50% от мъжете, докато при жените най-висок процент - 42.8% е установен при възрастовата група 25-34 години. Най-рядко пушат жените на възраст 55-64 г. - 9.1%. Относителният дял на тези, които пушат от 6-10 години при мъжете е най-голям - 23.9%, при жените също (35.4%). Всеки пети мъж-пушач и почти всяка шеста жена палят първата си цигара до 5 мин. след събуждане, а 46% от тях в интервала между шестата и тридесетата минута. Жените са предимно умерени пушачи-59.1%, а мъжете – интензивни 63.5%. Свърхинтензивни пушачи са 14.6% от мъжете и 2.6% от жените. Всеки седми анкетиран прекарва повече от 5 часа на работното си място в атмосфера на тютюнев дим, мъжете малко по-често. Само при всеки четвърти не се пуши на работното място. Желаят да спрат цигарите 48% от пушачите-мъже и 58% от жените. Опити за отказване на цигарите през последната година са правили 25% от мъжете-пушачи и 29% от жените.

През 2005 г. Националната асоциация против тютюнопушенето съвместно с МЗ, НЦООЗ, БЛС и Програма СИНДИ-България проведе проучване разпространението на тютюнопушенето сред лекарите в страната, като резултатите са доста тревожни.

- 33.9% от лекарите пушат редовно, а всеки десети от тях – епизодично. При мъжете най-висока честотата на тютюнопушене е във възрастта 35-44 години, а при жените между 45 и 54 години.

- Всеки трети пушач практикува този навик от 16-20 години, а всеки пети - от 6-10 или повече от 26 години (17.4% и 17.8%). Средната продължителност на тютюнопушене в години при лекарите е 19.7 за мъжете и 17.6 за жените, като и при двата пола показателят нараства с възрастта.

- Среднодневно лекарите-мъже изпушват 18.5 цигари, а лекарите-жени - 11.8. Жените са предимно умерени пушачи (58.9% от тях), мъжете – интензивни (48.1%), свръхинтензивни пушачи (консумация над 20 цигари дневно) са 21.0% от мъжете и 3.4% от жените.

- Трудно се въздържа да не пуши на места, където тютюнопушенето е забранено, всеки втори лекар-мъж и всяка трета жена (съответно 46.4% от мъжете и 27.3% от жените). Пред пациентите си понякога пушат близо 1/3 от лекарите, като делът на мъжете е значително по-висок.

- Всеки втори пушач желае да откаже цигарите, като 1/3 от тях се нуждаят от специализирана помощ в тази насока.

- През последния месец са правили опит да спрат цигарите 7.2% от анкетираните (по-често мъжете). Останалите са опитвали преди 1-6 и повече месеци. Никога не са правили такъв опит 35.3% от мъжете и 41.7% от жените.

През 2002 г., в рамките на международен проект на Световната здравна организация, CDC-Atlanta и други партньори, се проведе “Глобално проучване на тютюнопушенето сред младите” (Global Youth Tobacco Survey – GYTS). В проучването бяха включени 2164 ученика (1020 момчета и 1147 момичета) на възраст от 13 до 16 години от цялата страна.

Резултатите от проучването показват, че експериментите с цигарите, са широко разпространени сред българските ученици. 69.1% от анкетираните (64.4% момчета и 73.4% момичета) са правили опити да пушат, като над половината от учениците пробват цигари преди да навършат 13 години (48.5%).

Към момента на изследването около половината от тези деца са настоящи пушачи (37.4%), като относителният дял на момичета е по-висок от този на момчетата (съответно 42.7% и 31.3%). Ежедневно или почти всеки ден пушат 17.8% от анкетираните. В близо половината от случаите настоящите пушачи изпушват по 6 и повече цигари дневно (43.0%). При 15.5% се установяват ранни белези на никотинова зависимост. Преобладаващата част от настоящите пушачи (65.1%) се снабдяват официално с цигари от магазин, като при покупката, в над 75% от случаите продавачите не са изискали от тях да удостоверят възрастта си.

Статистически значим по-голям брой деца пушачи в сравнение с непушещите си връстници са изложени на цигарен дим, както в дома си (78.8% срещу 56.7%), така и на обществени места (92.3% срещу 62.1%).

Резултатите от проведеното през 2002 г. “Глобално проучване на тютюнопушенето сред младите, България” дават уникална информация за разпространението на тютюнопушенето сред българските ученици. Получените данни са доказателство за това, че детското пушене е изключително сериозен и приоритетен проблем на общественото здраве и подчертават императивната нужда от разработване и внедряване на профилактични програми още в началната училищна възраст, насочени към предотвратяване или максимално отлагане на пропушването. Програмите, насочени към юношеската възраст, освен в тези две посоки, трябва да осигуряват помощ и подкрепа на тези, които желаят да се откажат. Получените резултати подкрепят необходимостта от диференциран подход при разработване на интервенционни програми и адаптирането им във възрастов план към особеностите на тютюнопушенето при момчета и момичета.

През 2003 г. В България беше проведено второто изследване в рамките на Европейски училищен изследователски проект за алкохол и други наркотици (ESPAD - 2003). Анкетирани са ученици, родени през 1987 г. По показателя “Пушили 40 и повече пъти през живота си” България се нарежда на 9 място, непосредствено след страните с най-висока

употреба – 35% от изследваните ученици. Разпределени по пол те са съответно 32% от момчетата и 37% от момичетата. 42% от момчетата и 50% от момичетата са пушили през последните 30 дни.

Последните публикувани данни на Българския национален раков регистър към Националната специализирана болница по онкология София сочат, че за 2002 г. има 3572 нови случая на рак на белия дроб, като заболяемостта е 45.4 на 100 000 души население. Показателят е значително по-висок в сравнение с този през 1970 г. – 26.7 на 100 000 души население и през 1990 г. – 39.2 на 100 000 души население.

През 2002 г. от рак на белия дроб са починали общо 3006 лица, като показателят за смъртността е 38.2 на 100 000 население, докато през 1970 г. този показател е бил 25.0 на 100 000, а през 1990 г. – 34.8 на 100 000 население.

3. Изпълнение на Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето 2002-2005 г.

Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България 2007 - 2010 г. се явява продължение на едноименната програма, приета с Решение № 15 на Министерския съвет от 14.01.2002 г., със срок на реализация от 2002 до 2005 г. Поради липса на достатъчно финансови средства (годишно за изпълнение на дейности по програмата се предоставяха не-повече от 10-12 % от утвърдените от Министерския съвет средства) останаха много неизпълнени задачи и дейности.

За периода 2002-2005 г. бяха реализирани следните основни дейности.

На 7 ноември 2005 г. България ратифицира Рамковата конвенция за контрол на тютюна и участва в работата на Първата конференция на страните членки, състояла се през месец февруари 2006 г. в Женева.

От 1 януари 2006 г. акцизът цените на цигарите в България беше увеличен, което от своя страна доведе до увеличаване цените на цигарите с повече от 40 %. В резултат на това се констатира намаляване на потреблението им с 31% през месец март, сравнено със същия период на 2005 г. Въпреки че през следващите месеци потреблението започва да нараства отново, през месец юни то е с 22% по-малко от това за същия месец на 2005 г.

От 1 януари 2005 г. влезе в сила Наредба за условията и реда, при които се допуска по изключени тютюнопушене в обособени зони на закритите обществени места и на закритите работни помещения, приета с Постановление № 329 на Министерския съвет от 8 декември 2004 г. Въпреки че имаше сериозен протест от собствениците на ресторанти, барове и други заведения, постепенно тези мерки се налагат и обществото започва да ги приема. За отчитане мнението на населението по отношение на предприетите от началото на 2005 г. мерки, през месец март същата година беше проведено Национално представително изследване. Резултатите показаха, че 71,5% от анкетираните одобряват предприетите от правителството мерки по отношение ограничаването на тютюнопушенето на обществени места. Опитът по прилагането на наредбата дава основание да се направи извода, че трябва да се засили контролът по спазване забраната на тютюнопушене на определените места, като успоредно с това се подкрепя и засилва обществената нетърпимост към тютюнопушенето. С изменението през 2006 г на член 218, алинея 2 от Закона за здравето беше увеличен размерът на глобата за юридически лица (при повторното нарушение санкцията е от 3 000 до 10 000 лева). Очаква се този размер на глобата да има възпиращ ефект срещу нарушенията. От 1 януари 2005 г. до края на месец юни 2006 г. са извършени общо 448 436 проверки, издадени са 23722 предписания, съставени са 2720 акта на физически и 1181 акта на юридически лица, като общата сума на наказателните постановления възлиза на 316 490 лева. Въпреки тези санкции, не може да се отчете, че Наредбата се спазва навсякъде.

В Закона за тютюна и тютюневите изделия беше регламентирано максимално допустимото съдържание на вредни съставки в цигарите, като до 31 декември 2010 г. съдържанието на катран в 1 цигара ще достигне нивото от 10 мг, а от 1 януари 2007 г. съдържанието на въглеродния оксид трябва да отговаря на европейските изисквания - 10 мг в цигара. С Наредбата за изискванията към етикетиранието, маркировката и външното оформление на тютюневите изделия и за определяне на стандарти за извършване на оценка на съответствието на съдържанието на вредни съставки в цигарите, от 1 януари 2005 г. влязоха в сила изискванията за задължителните и допълнителни надписи върху опаковките на тютюневите изделия. Производителите и търговците с тютюневи изделия спазват наредбата и вече не може да се видят тютюневи изделия без изискващите се предупредителни надписи. С измененията в Закона за тютюна и тютюневите изделия през 2004 и 2006 година е въведена забрана за продажбата на тютюневи изделия за орална употреба, както и на такива, които не отговарят на изискванията за съдържание на катран, никотин и въглероден оксид и на изискванията за етикетиранието, маркировка и външно оформление. Забранена е продажбата и на тези тютюневи изделия, върху опаковките на които има текстове, названия, търговски марки или знаци, определящи даден продукт като по-малко вреден, както и продажбата на тютюневи изделия на спортни прояви и обществени мероприятия, организирани за деца и ученици. Промените налагат забрана и за продажба от лица до 18 години, като и на щандове за самообслужване.

Текстовете, които регламентират рекламата на тютюневите изделия са хармонизирани със съответната директива и ще се прилагат от датата на влизане в сила на Договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз.

През 2005 и 2006 г. бяха организирани курсове за обучение на общопрактикуващи лекари, специалисти и експерти от РИОКОЗ за повишаване уменията им при консултиране за отказване от тютюнопушене. Беше издадено Ръководство за обучение на медицински специалисти за предотвратяване и ограничаване на тютюнопушенето и разпространен филм в помощ на консултиращите.

През 2005 г. към 28 РИОКОЗ бяха разкрити кабинети за консултиране на населението за отказване от тютюнопушене. Отделите "Опазване на общественото здраве" към РИОКОЗ се утвърдиха като партньори и методични ръководители на педагозите в училищата и детските градини в превантивната дейност за предотвратяване на пропушването и разпространение на информация за вредата от тютюнопушенето.

Ежегодно бяха организирани конкурси за финансиране на малки проекти със средства от програмата, които се реализираха основно сред млади хора. Освен РИОКОЗ в конкурса се включваха НПО и училища. Издаваха се печатни материали, които се разпространяваха в цялата страна, но броят им беше недостатъчен. Разработени бяха стандарти и методология за здравно образование по проблемите на тютюнопушенето в училище, но до момента не са въведени.

Отбелязването на международните дни без тютюнопушене се утвърди като възможност, която се използва в цялата страна за засилване информираността на населението за вредата от тютюнопушенето. Редовно се провежда кампанията за стимулиране отказването от тютюнопушене "Спри и спечели". От 1995 г. ежегодно се провежда Международен конкурс за детска рисунка "НЕ на цигарите!", като успешен проект за превенция на тютюнопушенето в детска и начална училищна възраст. Непрекъснато се засилва ролята на медиите за разпространение на информация за населението за тютюнопушенето като основен рисков фактор за повече от 20 масово разпространени заболявания.

България участва активно в международния обмен на информация и в различните инициативи на СЗО в борбата с тютюнопушенето. От 2005 г. Министерството на

здравеопазването се включи в реализацията на проект "Изграждане на капацитет в областта на общественото здраве с цел укрепване на контрола върху тютюнопушенето в Югоизточна Европа" по Инициативата за социално сближаване на Пакта за стабилност с още 7 страни от региона.

4. Предпоставки за приемане на Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето 2007-2010 г.

Въпреки изпълнените дейности по програмата през периода 2002-2005 г., не може да се отчете, че тютюнопушенето в България е намаляло. Статистическите данни сочат, че то се увеличава, като прогресивно нараства разпространението сред младите хора и жените, като се снижава възрастта на пропушването. Ежегодно нараства и броя на новооткритите случаи на рак на белия дроб и починалите по причина на това заболяване. Болестите на органите на кръвообращението са с най-голям дял в структурата на общата смъртност на населението в България години наред.

През 2005 г. влезе в сила Закона за здравето, в който е посочено, че министърът на здравеопазването и други компетентни държавни органи съвместно с неправителствени организации създават условия за ограничаване на тютюнопушенето, злоупотребата с алкохол и недопускане употребата на наркотични вещества. В чл. 53, ал. 3 на Закона е посочено, че едно на сто от средствата, постъпили в републиканския бюджет от акцизите върху тютюневите изделия и спиртните напитки, се използват за финансиране на национални програми за ограничаване на тютюнопушенето, злоупотребата с алкохол и недопускане употребата на наркотични вещества. Този текст в закона, влязъл в сила от 1 януари 2006 г. дава възможност реално да бъдат осигурени достатъчно средства, с които да бъдат изпълнени целите и задачите по трите програми, една от които е тази за ограничаване на тютюнопушенето.

II. ЦЕЛИ

1. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Да се подобри здравето на населението чрез намаляване заболяемостта и смъртността от заболявания, свързани с тютюнопушенето.

2. ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ

2.1. Осъществяване на системна национална политика, насочена към ограничаване на тютюнопушенето чрез прилагане на законодателни, административни и обществени мерки.

2.2. Намаляване на търсенето на тютюневите изделия.

2.3. Постепенно намаляване на тютюнопушенето, особено сред подрастващите.

2.4. Ограничаване тютюнопушенето на обществени места и създаване на среда без тютюнев дим на работните места.

2.5. Намаляване на толерантността и създаване на нетърпимост към тютюнопушенето сред обществото.

III. ПРИОРИТЕТИ

- изграждане на структури за управление и координиране на дейностите по ограничаване на тютюнопушенето и по изпълнение на програмата;

- прилагане на ценови и данъчни мерки за намаляване търсенето на тютюневи изделия;

- разработване на пакет от дейности за ограничаване на пасивното тютюнопушене;
- въвеждане на забрана за директна и индиректна реклама и промоция на тютюневи изделия;
- осигуряване на възможности за обучение, комуникация и обществена информираност за вредата от тютюнопушенето и начините за преодоляване на тютюневата зависимост;
- регулиране на съдържанието на тютюневите изделия и етикетирането им при спазване изискванията на нормативните документи;
- ограничаване на незаконната търговия с тютюневи изделия;
- ограничаване достъпа на младите хора до тютюневите изделия;
- прилагане на икономически осъществими алтернативни дейности за постепенна подмяна на тютюневите насаждения с други култури;
- провеждане на изследователска дейност, наблюдение, контрол и обмен на информация;
- осъществяване на мониторинг, оценка и отчетност на употребата на тютюн и политиките за контрол на тютюнопушенето;
- поддържане на ефективно международно сътрудничество и взаимопомощ.

IV. ЦЕЛЕВИ ГРУПИ

- деца и ученици;
- студенти;
- войници;
- бременни и кърмещи жени;
- медицински специалисти;
- педагози;
- работодатели.

V. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Ключов момент в изпълнение на целите на програмата е участието както на държавни, общински, стопански и неправителствени институции и организации, така и на обществото като цяло. Към 2010 г. следва да се очаква:

- намаление на тютюнопушенето сред населението с 10 % спрямо нивото на разпространение, установено през 2007 г.;
- задържане възрастта на пропушване на нивото от 2007 г. с очертаване на тенденция за повишаването и;
- ефективно прилагане на мерките за забрана на тютюнопушене на обществени и работни места;

- ефективно прилагане на превантивния контрол с оглед предотвратяване на нарушенията на действащото законодателство, свързано с външноикономическата дейност и търговията с тютюневи изделия.

VI. РЪКОВОДСТВО И СТРУКТУРА НА ПРОГРАМАТА

Съвет за ограничаване и предотвратяване на тютюнопушенето

С Постановление на Министерския съвет № 214 от 16.09. 2002 г. е създаден Съветът за ограничаване и предотвратяване на тютюнопушенето, като орган за координация на дейностите на държавните органи по ограничаване и предотвратяване на тютюнопушенето и намаляване на здравните и социално-икономическите последици за личността, семейството и обществото. Председател на Съвета е министърът на здравеопазването. Заместник председатели са зам. министър на икономиката и енергетиката и зам. министър на земеделието и горите. Членове на Съвета са зам. министри на финансите, на образованието и науката, на отбраната, на външните работи, председателите на ДАМС, на ДАЗД, на НСИ и директорът на НЗОК. Оперативната координация на работата на Съвета се осъществява от секретаря на Съвета, който е служител на МЗ. Техническото обезпечаване на Съвета се осъществява от МЗ.

За оперативно ръководство по изпълнение на дейностите на Националната програма се създава **Програмен съвет**, в който освен експерти от държавните институции, които имат отговорност по изпълнение на програмата, участват и представители на неправителствени организации. Задачите на Програмния съвет са свързани с:

- координиране реализацията на програмата като цяло и между отделните изпълнители;
- съдействие за преодоляване на затрудненията при реализация на отделни дейности;
- изготвяне на годишен отчет за изпълнението на програмата;
- обявяване и съдействие за реализацията на национални кампании, които имат за цел ограничаване на тютюнопушенето;
- обявяване на конкурси за проекти, финансирани от средства на програмата.

Оперативната дейност по програмата на национално ниво се осъществява от **национален координатор**, който е експерт към Министерство на здравеопазването.

VII. ИЗПЪЛНИТЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

В изпълнението на програмата са ангажирани:

- Министерство на здравеопазването, Министерство на образованието и науката, Министерство на земеделието и горите, Министерство на финансите, Министерство на икономиката и енергетиката, Министерство на труда и социалната политика;
- Държавната агенция за младежта и спорта и Държавната агенция за закрила на детето;
- Агенция "Митници";
- Националната здравно-осигурителна каса;
- Националният статистически институт;

• Националният център по опазване на общественото здраве, Националният център по здравна информация;

- регионалните центрове по здравеопазване;
- регионалните инспекции за опазване и контрол на общественото здраве;
- лечебните заведения за извънболнична и болнична помощ;
- детските заведения и училищата;
- висшите медицински и педагогически университети;
- общините;
- средствата за масова информация;
- неправителствени организации.

VIII. РАБОТНА ПРОГРАМА

Работната програма е съставена въз основа на приоритетите, посочени в раздел III, и е дадена като Приложение № 1.

IX. ФИНАНСОВ РАЗЧЕТ НА НЕОБХОДИМИТЕ СРЕДСТВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ПРОГРАМАТА

Финансовият разчет на програмата е посочен като Приложение № 2.

Приложение № 1

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ТЮТЮНОПУШЕНЕТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2007-2010 Г.

РАБОТНА ПРОГРАМА

№ по ред	Дейност	Изпълнители	Срок	Резултати/Индикатори
1	2	3	4	5
1.	Играждане на структури за управление и координиране на дейностите по ограничаване на тютюнопушенето и по изпълнение на програмата			
1.1.	Актуализиране състава на Съвета за ограничаване и предотвратяване на тютюнопушенето и провеждане на редовни заседания.	МЗ	2007 г. и текущ	Работещ СОПТ, който провежда заседания всяко тримесечие
1.2.	Сформиране на Програмен съвет с широко участие на представители на държавни, неправителствени и стопански организации за непосредствено оперативно ръководство на програмата на национално ниво.	МЗ	2007 г.	Сформиран ПС, одобрен от министъра на здравеопазването
1.3.	Играждане на система за отчитане, обратна връзка и контрол по изпълнението на дейностите на национално и областно ниво.	МЗ, НЦЗИ	2007 г.	Създадена система за отчитане и контрол по изпълнението на дейностите
1.4.	Създаване и поддържане на интернет страница на програмата.	МЗ	2007 г. и текущ	Създадена и поддържана с актуална информация интернет страница на програмата
1.5.	Наемане на технически сътрудници за реализация на дейности по програмата и заплащане на възнаграждение.	МЗ	2007 г. и текущ	Назначени лица на граждански договор
2.	Прилагане на ценови и данъчни мерки за намаляване търсенето на тютюневи изделия			
2.1.	Запазване на високи ценови равнища на тютюневите изделия.	МФ	Текущ	Намалено потребление на тютюневи изделия
2.2.	Прилагане на данъчна политика, волеща до увеличаване размера на данъците за тютюневите изделия.	МФ	2009 г.	Увеличени цени на тютюневите изделия
3.	Разработване на пакет от дейности за ограничаване на пасивното тютюнопушене			
3.1.	Актуализиране на Наредбата за условията и реда, при които се допуска по изключение тютюнопушене в обособени зони на защитите обществени места и на защитите работни помещения с въвеждане на пълна забрана за тютюнопушене на работните места, вкл. барове, ресторанти, дискотеки.	МЗ		Влезли в сила променени текстове на наредбата с включена забрана на тютюнопушенето на всички работни места, вкл. лечебни заведения, заведения за хранене и развлечения
3.2.	Провеждане на социологическо проучване за нагласите на населението по предлаганите промени в наредбата. Ежегодно проследяване на промените в нагласите на населението.	МЗ	2007 г. и ежегодно	Проведени проучвания, оповестени резултати
3.3.	Провеждане на широка медийна кампания за ползите от забрана на	МЗ	Постоянно	80% от населението подкрепя забраната на

	тютюнопушенето на работните места.			през цялата 2007 г.	тютюнопушенето на работните места
3.4.	Поддържане на on line връзка чрез страницата на програмата за отчитане мнението на населението по въвеждане на пълната забрана на тютюнопушенето на работните места.	МЗ		Постоянно през цялата 2007 г.	80% от населението подкрепя забраната на тютюнопушенето на работните места
3.5.	Провеждане на контрол по спазване изискванията на Наредбата за условията и реда, при които се допуска по изключение тютюнопушене в обособени зони на защитите обществени места и на защитите работни помещения. Обявяване на резултатите от проверките чрез средствата за масово осведомяване и интернет страницата на програмата.	МЗ, РИОКОЗ		текущо	Намален брой на констатираните нарушения и повсеместно спазване на наредбата
4.	Въвеждане на забрана за директна и индиректна реклама и промоция на тютюневи изделия				
4.1.	Въвеждане в българското законодателство на забрана на всички форми на директна и индиректна реклама на тютюневи изделия и пушене.	МЗ, МИЕ		2008 г.	Въведена пълна забрана на рекламата на тютюневи изделия и пушене
4.2.	Въвеждане в българското законодателство на всеобхватна забрана на трансграничната реклама на тютюневи изделия с произход територията на Република България.	МЗ, МИЕ		2008 г.	Въведена пълна забрана на трансгранична реклама на тютюневи изделия
4.3.	Въвеждане в българското законодателство на забрана за употреба на преки и косвени стимули от страна на производители и търговци, които насърчават закупуването на тютюневи изделия от населението.	МЗ, МИЕ		2008 г.	Въведена забрана за употреба на преки и косвени стимули за насърчаване закупуването на тютюневи изделия
5.	Осигуряване на възможности за обучение, комуникация и обществена информираност за вредата от тютюнопушенето и начините за преодоляване на тютюневата зависимост				
5.1.	Подобряване на качеството на училищното образование и възпитание по проблемите на тютюнопушенето	МОН, МЗ		2007 г. и текущ	Брой часове в училищата, посветени на проблематиката, свързана с тютюнопушенето, съобразно възрастта на учениците. Намалено ниво на разпространение на тютюнопушенето сред учениците с 5% към 2010 г. спрямо регистрираното през 2007 г.
5.1.1.	Разработване и отпечатване на образователни материали за учители и ученици.	МЗ, НЦООЗ		2007 г. и текущ	Разработени образователни материали
5.1.2.	Осигуряване на възможности за допълнителна квалификация на учители за работа със здравно-образователни програми по проблемите на тютюнопушенето	МЗ, НЦООЗ МОН		2007 г. и текущ	Брой обучени преподаватели
5.1.3.	Обучение на ученици за прилагане на подхода "Връстници обучават връстници"	МЗ, НЦООЗ МОН		2007 г. и текущ	Брой училища, които прилагат подхода "Връстници обучават връстници" в училищните програми за здравно образование
5.2.	Разработване на образователни материали за учителите и децата в детските градини.	МЗ, НЦООЗ		2007 г. и текущ	Разработени образователни материали за учителите и децата в детските градини.
5.3.	Разработване на здравно-образователни програми и прилагане на методи за	МЗ,		2007 г. и	Разработени специфични програми и методи.

	отказване от тютюнопушенето сред студенти и военнослужещите в българската армия.	НЦООЗ, Висши училища МО	текущ	Приложени методи за отказване сред студентите от най-малко 5 ВУ. Намалено тютюнопушене сред студенти и военнослужещи с 2% годишно
5.4.	Провеждане на курсове за медицински специалисти по прилагане на методи за отказване от тютюнопушенето. Разработване и отпечатване на ръководства, създаване на учебни видеофилми и други материали, подпомагащи обучението.	МЗ, НЦООЗ	текущ	Проведени най-малко 6 курса годишно. Разработени и издадени материали. Намалено тютюнопушене сред мед. специалисти и техните пациенти с 2% годишно
5.5.	Въвеждане в учебната програма на студентите по медицина, стоматология и фармация на модул за развиване на умения за консултиране по проблемите на тютюнопушенето и за отказване от тютюнопушене	МЗ, МУ	2007 г.	Включени занятия в обучението за студенти в МУ Намалено тютюнопушене сред студентите от МУ с 2% годишно
5.6.	Разработване на ефективни образователни програми за населението с цел предотвратяване на пропусването, както и за здравните рискове в резултат на тютюнопушенето и излагането на въздействието на тютюневия дим, за преимущества от прекратяване на тютюнопушенето и от здравословен начин на живот без тютюн.	МЗ, НЦООЗ	текущ	Създадени програми; проведено проучване за установяване на ефективността им.
5.7.	Разпространение и прилагане на тези програми преимуществено сред работещите в образователните институции, в лечебните заведения, в местата за спорт, сред социални работници, специалисти от медиите, лица, вземащи решения и сред други целеви групи от населението.	МЗ, НЦООЗ, РИОКОЗ, НПО	текущ	Проведени по минимум 2 обучения годишно за всяка една от групите във всяка област. Намалено тютюнопушене сред посочените групи с 2% годишно
5.8.	Повишаване информираността на населението и особено на децата, младежите и уязвимите групи за: - рисковете за здравео при тютюнопушене; - развитието на зависимост; - медицинската и социалната цена на консумацията на тютюневи изделия; - опасностите от излагането на пушенето и живот без цигарен дим; - ползата от прекратяване на пушенето и живот без цигарен дим.	МЗ, НЦООЗ, РИОКОЗ	текущ	Намалено разпространение на тютюнопушенето сред населението с 2% годишно. Брой проведени информационни кампании за отделните целеви групи. Брой достигнати представители на целевите групи от информационните кампании.
5.8.1.	Провеждане на кампании за информиране на населението за вредата от тютюнопушенето, за ползите от отказване и за формиране на обществена нетърпимост към тютюнопушенето.	МЗ, НЦООЗ, РИОКОЗ, Медин	2007 г. и постоянно	Провеждани целогодишни кампании. Намалено разпространение на тютюнопушенето сред населението с 2% годишно
5.8.2.	Създаване и излъчване на документални филми, аудио и видео клипове за вредата от тютюнопушенето; разработване, отпечатване и разпространение на печатни материали (постери, книги, брошури, дилпаяни), компютърни игри, дискове с информационни и обучителни материали, предназначени за различни целеви групи, превод и разпространение на чуждестранни материали, организиране на конкурси и изложби.	МЗ, НЦООЗ	ежегодно	Реализирани кампании за информиране на населението, издадени печатни материали, излъчени телевизионни клипове и филми Разработен и излъчен поне 1 документален филм годишно
5.8.3.	Провеждане на семинари с журналисти на централно и областно ниво за предоставяне на актуална информация за здравно-социалните и икономически вреди от тютюнопушенето.	МЗ, НЦООЗ, РИОКОЗ,	2007 г. и ежегодно	Увеличен брой журналисти и материали, публикувани по темата за вредата от тютюнопушенето.

				Брой проведени семинари и участвали журналисти. Брой публикации в национални и регионални медии	
5.8.4.	Учредяване и връчване на годишни награди на медии и журналисти с най-активно участие в борбата с тютюнопушенето, както и на собственици на заведения за хранене и развлечения и предприятия, предлагащи най-добри услуги и условия за работа в среда, свободна от тютюнев дим.	МЗ	2007 г. и ежегодно	Брой журналисти и материали, включени в конкурса Брой собственици на заведения и предприятия, включени в конкурса	
5.8.5.	Финансиране на курсове по принцип разработването и реализацията на здравно-образователни проекти от НПО, училища, младежки клубове, РИОКОЗ, лечебни и здравни заведения и др. за превенция на тютюнопушенето.	МЗ	2007 г. и ежегодно	Проведени ежегодни конкурси. Подобрено качество на проектите. Брой на участниците в конкурсите.	
5.9.	Изготвяне на предложение за включване в Националния рамков договор на диагностиката и лечението на тютюневата зависимост и услугите за консултация за отказване от тютюнопушене като изискване към дейността на изпълнителите на медицинска помощ.	МЗ, НЗОК, БЛС	2008 г.	Включена диагностика и лечение на тютюневата зависимост в НРД и редовно провеждани от поне 50% от ОПЛ	
5.10.	Изготвяне на предложение за включване в клиничните пътеки за лечение на исхемична болест на сърцето и хронична обструктивна белодробна болест на специализирана консултация за отказване от тютюнопушенето при пациенти-пушачи.	МЗ, НЗОК, БЛС, МБАЛ	2008 г.	Разширен стандарт на клиничните пътеки за исхемична болест на сърцето и хронична обструктивна белодробна болест	
5.11.	Разкриване на телефонни линии за консултация и съвет за отказване от тютюнопушене с използване на методики, апробирани в страните на Европейския съюз и специално обучен персонал.	МЗ, НЦООЗ	2008 г. и текущ	Разкрити телефонни линии в столицата и поне 5 града. Внедрени методики за телефонно консултиране. Обучен персонал	
5.11.1.	Провеждане на обучителни курсове за отказване от тютюнопушенето за персонала, обслужващ телефонните линии. Разработване и отпечатване на ръководство, подпомагащо консултирането по телефон.	МЗ, НЦООЗ	2008 г. и текущ	Проведени 4-6 курса годишно. Внедрени методики. Разработено ръководство	
5.12.	Широко разгласяване дейността на кабинетите за отказване от тютюнопушенето към РИОКОЗ, оборудването им със съвременни аудиовизуални средства и спирометри.	МЗ, РИОКОЗ,	2007 г. и текущ	Намалено разпространение на тютюнопушенето с 2% годишно сред населението над 18 годишна възраст. Брой проведени консултации в кабинетите по възрастови групи. Среден брой посещения на кабинета от едно лице, потърсило помощ.	
5.13.	Разкриване на кабинети за отказване от тютюнопушенето към ДКЦ, МБАЛ, специализирани болници за лечение на белодробни болести, специализирани болници за лечение на наркомании, онкологични и психиатрични диспансери, неправителствени организации, производствени предприятия и др.	МЗ, лечебни заведения	2008 г. и текущ	Увеличен брой на ползвалите кабинетите и повишена ефективност от работата им, отчетена по методика на НЦООЗ. Брой разкрити кабинети.	
5.14.	Разработване и стартиране на пилотен проект "Национална мрежа от болници без тютюнев дим" в рамките на международния проект "Промоция на здраве в болниците".	МЗ, НЦООЗ, МБАЛ, РИОКОЗ	2008 г.	Създадена национална мрежа. Въведени критерии за болнична политика за контрол върху тютюнопушенето.	

Регулиране на съдържанието на тютюневите изделия и етикетирването им при спазване изискванията на нормативните документи					
6.	Стриктно спазване на изискването за представяне пред обществеността на ясна и недвусмислена информация за основните съставки и добавки на тютюневите изделия, както и основните съставки на тютюневия дим, тяхната токсичност, канцерогенност и наркотично действие, предизвикващо зависимост.	МЗГ, ИГТИ	2007	Ежегодно представена информация пред обществеността	
6.1.	Провеждане на контрол на съдържанието и емисиите на тютюневи изделия и процедиране съгласно изискванията на Закона за тютюна и тютюневите изделия.	КЗП, ИГТИ	текущ	95% от пробите отговарят на изисквания в края на периода	
6.2.	Обявяване на интернет страницата на КЗП на наложените санкции и предприети мерки. Изпитване на проби от тютюневи изделия в лабораториите на ИГТИ, както и в такива на страни-членки на ЕС.	МЗГ, ИГТИ	2008	Оборудвани лаборатории, осигуряващи възможност за измервания по регламентирани стандарти	
6.3.	Оборудване на лицензиран лабораторен комплекс за изпитване към Института по тютюна и тютюневите изделия със съвременна апаратура, даваща възможност за прецизно измерване съдържанието на вредни вещества в тютюневите изделия.	МЗ, МИЕ	2008-2009	Въведени цветни фотографии върху опаковките на тютюневите изделия	
6.4.	Внедряване опита и практиките, възприети от страните на ЕС.				
6.5.	Въвеждане на Решение 2003/641/ЕС за употребата на цветни фотографии и други илюстрации върху опаковките на тютюневите изделия като средство за предупреждение за рисковете за здравето.				
7.	Ограничаване на незаконната търговия с тютюневи изделия				
7.1.	Провеждане на регулярен контрол на търговската мрежа в страната за установяване наличие на тютюневи изделия без бандерол.	МФ, Агенция „Митници“ МВР	текущ	Ефективно приложен превантивен контрол с оглед предотвратяване на нарушенията на действащото законодателство	
7.2.	Извършване на проверки на база анализ на риска на цялостното движение на акцизни стоки в зоните на гранично-пропускателните пунктове и на цялата митническа територия на страната.	Агенция „Митници“	текущ	Ефикасна дейност по разкриване на нарушения на релевантното законодателство и съответно налагане на законоустановените санкции	
7.3.	Активизиране участието в съвместни операции с чужди митнически администрации и международни организации	Агенция „Митници“	текущ	Обмен на информация за движението на акцизни стоки и анализ на легалния търговски поток и на тенденциите при извършване-то на нарушения с този вид стоки	
7.4.	Повишаване ефективността на мерките за ограничаване на трансграничната търговия с фалшиви и пиратски стоки – тютюневи изделия.	Агенция „Митници“	текущ	Ефикасно приложени мерки за граничен контрол за закрила на правата на интелектуалната собственост, включително чрез провеждане на международни операции с участие на страните от Югоизточна Европа.	
7.5.	Подобряване на сътрудничеството с търговския сектор с оглед получаване информация за параметрите и развитието на пазара на тютюневи изделия, както и за възможни нарушения на действащото законодателство с този вид стоки.	Агенция „Митници“	текущ	Сключени меморандуми за разбирателство с производителите и търговски оператори на акцизни стоки и ефикасното им прилагане	

8.	Ограничаване достъпа на младите хора до тютюневите изделия			
	Въвеждане в съответния нормативен акт на текст относно задължението за продавачите на тютюневи изделия да поставят ясен и видим надпис в пункта за продажба, че продажбата на тютюневи изделия на малолетни и непълнолетни лица е забранена и в случай на съмнение да изискват от всеки купувач на тютюневи изделия да удостоверят с документ, че е навършил пълнолетие.	МЗ, МИЕ	2007 г.	Спазване на изискването, установено при текущия контрол от страна на КЗП
8.1.	Въвеждане в Закона за храните и в други нормативни актове на текстове относно забраната за производството и продажбата на сладкарски изделия, закуски, играчки и всякакъв друг вид предмети под формата на тютюневи изделия.	МЗ, МИЕ	2007 г.	Приети текстове в съответните нормативни актове и спазването им, установено при текущия контрол от страна на КЗП и органите на държавния здравен контрол
8.2.	Непрекъснат и ефективен контрол на търговската мрежа в страната по отношение продажбата на тютюневи изделия на малолетни и непълнолетни. Обявяване на резултатите от проверките, наложените санкции и предприети мерки на интернет страницата на КЗП.	КЗП	текущ	Ограничен достъп на малолетни и непълнолетни лица до тютюневи изделия. Брой и размер на наложените санкции за продажби на тютюневи изделия на малолетни и непълнолетни.
9.	Прилагане на икономически осъществими алтернативни дейности за постепенна подмяна на тютюневите насаждения с други култури			
9.1.	Постепенно въвеждане на алтернативни на тютюна култури и други икономически дейности след изготвяне на задълбочен социално-икономически анализ на ефекта от замяната на тютюна върху доходите на тютюнопроизводителите.	МЗГ	2008-2010	Намален брой на производителите, регистрирани, като отглеждащи тютюн
9.2.	Постепенно намаляване подкрепата от страна на държавата при изкупуване на тютюна и пренасочване на целевата парична подкрепа за отглеждане на други земеделски култури.	МЗГ	2009	Намалена целева парична подкрепа за изкупуване на тютюна
10.	Провеждане на изследователска дейност, наблюдение, контрол и обмен на информация			
10.1	Провеждане на системна изследователска дейност, свързана с: - определящите фактори и последиците от употребата на тютюн; - излагане на въздействието на тютюневия дим, главна димна струя, странична димно струя и обкръжаващия поток; - редуциране на вредните вещества в тютюна и тютюневия дим; - въвеждането на алтернативни на тютюна култури; - риска за здравето на децата, които участват в процеса на отглеждане и обработка на суров тютюн	МЗ, НЦООЗ, МЗГ, ИТТИ	текущ	Брой проведени изследвания
10.2.	Осъществяване на активен и редовен обмен с други държави на информацията, получена при изследователската дейност.	МЗ, НЦООЗ, МЗГ, ИТТИ	текущ	Изпратена в срок информация. Разпространена информация до всички партньори, участващи в процеса на ограничаване на тютюнопушенето
11.	Осъществяване на мониторинг, оценка и отчетност на употребата на тютюн и политиките за контрол на тютюнопушенето			
11.1.	Създаване и поддържане на Национална база данни за тютюнопушенето като един	МЗ,	2008 г.	Въведени индикатори СЗО и създадена в

	от поведенческите детерминанти на здравето.		НЦООЗ, НЦЗИ, РЦЗ, НСИ,		съответствие с това национална база данни
11.2.	Създаване на Национална система за мониторинг на употребата на тютюневи изделия и свързаните с тях социални, икономически и здравни индикатори.		МЗ, НЦООЗ, НЦЗИ, РЦЗ, НСИ, МИЕ	2007 г. и текущ	Създадена Национална система
11.3.	Провеждане на всеки две години на проучвания за:		МЗ, НЦООЗ, НЦЗИ, РЦЗ, РИОКОЗ НСИ	2007 г. 2009 г.	Брой проведени проучвания.
11.3.1.	потреблението на тютюневите изделия;				
11.3.2.	разпространение на тютюнопушенето сред различни групи от населението;				
11.3.3.	водещите причини за пропушване;				
11.3.4.	определяне честотата и динамиката на заболяемостта и смъртността от заболявания, свързани с тютюнопушенето				
11.3.5.	разходите на здравеопазването за лечение на заболявания, свързани с тютюнопушенето				
11.4.	Разпространяване на получената информация от проучванията и друга текуща информация до лидерите на обществени организации, институциите, партньори по програмата, медите, медицинските специалисти, учители и преподаватели, работодатели, и др., както и чрез интернет страниците на МЗ, КЗП и програмата.		МЗ, НЦООЗ	текущ	Издадени и разпространени доклади от проучванията и други информационни материали
11.5.	Публикуване на редовни доклади за оценката на националните политики за контрол на тютюнопушенето, разпространението на тютюнопушенето и свързаните с него вреди.		МЗ	ежегодно до края на месец март	Изготвени и разпространени ежегодни доклади за оценка на националните политики за ограничаване на тютюнопушенето
11.6.	Своевременно изготвяне на докладите, посочени в чл. 21 на Рамковата конвенция за контрол на тютюна.		МЗ	Съгласно сроковете, утвърдени от Конференцията на страните	Изготвени и предадени в срок доклади
12.	Поддържане на ефективно международно сътрудничество и взаимопомощ				
12.1.	Активно сътрудничество със Световната здравна организация при разработването на общи насоки или процедури, определящи събирането, анализа и разпространението на информация, свързана с контрола на тютюна		МЗ, НЦООЗ, НСИ	текущ	
12.2.	Активно сътрудничество с компетентните международни организации за създаване и поддържане на глобална система за контрол за редовно събиране и разпространение на информация за производството и обработката на тютюн и за		МЗГ, МИЕ, ИТТИ	текущ	

	дейността на тютюневата промишленост, които имат влияние върху националните дейности за контрол върху тютюна			
12.3.	Участие в международни прояви и обучения, организирани с цел подпомагане на разработването, обмена и придобиването на технологии, познания, умения, капацитет и експертиза, свързани с контрола върху тютюна	текущ	МЗ, НЦООЗ, МИЕ, МЗГ, ИТТИ	
12.4.	Използване на всички възможности, които предоставят Европейската комисия, Световната здравна организация или други организации за оказване на съдействие при разработването на нормативни актове и технически програми, включително и на такива за предотвратяване на започването, насърчаване на спирането и защита от излагане на въздействието на тютюневия дим	текущ	МЗ, НЦООЗ	
12.5.	Активно търсене и използване на възможностите за оказване на подходящо съдействие на занимаващите се с отглеждане и преработка на тютюн за разработване на подходящи алтернативни начини на препитание по икономически приложим начин.	текущ	МЗГ	
12.6.	Участие при разработване на международно ниво на методите за контрол на тютюна, включително и лечение на зависимостта от никотина и прилагането им в страната.	текущ	МЗ, НЦООЗ, МЗГ, ИТТИ	

Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България 2007 - 2010 г.

Финансов разчет

№ по ред	Дейност	Изпълнители	Разходи по години														
			Обща сума			2007			2008			2009			2010		
			Всичко	Бюджет	Други източници	Бюджет	Други източници	Други източници	Бюджет	Други източници	Други източници	Бюджет	Други източници	Други източници	Бюджет	Други източници	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14				
1.	Изграждане на структури за управление и координиране на дейностите по ограничаване на тютюнопушенето и по изпълнение на програмата																
1.1.	Актуализиране състава на Съвета за ограничаване и подготвяване на тютюнопушенето и провеждане на редовни заседания, съгласно Правилника за работата му.	МЗ	0	0	0												
1.2.	Сформирание на Програмен съвет с широко участие на представители на държавни, неправителствени и стопански организации за непосредствено оперативно ръководство на Програмата на национално ниво.	МЗ	0	0	0												
1.3.	Изграждане на система за отчитане, обратна връзка и контрол по изпълнението на дейностите на национално и областно ниво.	МЗ, НЦЗИ	1000	1000	0	1000											
1.4.	Създаване и поддържане на интернет страница на програмата.	МЗ	9000	9000	0	3000		2000		2000		2000					
1.5.	Наемане на технически сътрудници за реализация на дейности по програмата и заплащане на възнаграждение.	МЗ	240000	240000	0	30000		60000		70000		80000					
2.	Прилагане на ценови и данъчни мерки за намаляване търсенето на тютюневи изделия																
2.1.	Запазване на високи ценови равнища на тютюневите изделия.	МФ	0	0	0												
2.2.	Прилагане на данъчна политика, водеща до увеличаване размера на данъците за тютюневите изделия.	МФ	0	0	0												
3.	Разработване на пакет от дейности за ограничаване на пасивното тютюнопушене																

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3.1.	Актуализиране на Наредбата за условията и реда, при които се допуска по изключение тютюнопушене в обособени зони на закритите обществени места и на закритите работни помещения с въвеждане на пълна забрана за тютюнопушене на работните места, вкл. барове, ресторанти, дискотеки.	M3	0	0	0								
3.2.	Провеждане на социологическо проучване за нагласите на населението по предлаганите промени в наредбата. Ежегодно проследяване на промените в нагласите.	M3	95000	95000	0	15000		20000		30000		30000	
3.3.	Провеждане на широка медийна кампания за ползите от забрана на тютюнопушенето на работните места.	M3	290000	290000	0	50000		70000		80000		90000	
3.4.	Поддържане на оп line връзка чрез страницата на програмата за отчитане мнението на населението по въвеждане на пълната забрана на тютюнопушенето на работните места.	M3	15000	15000	0			5000		5000		5000	
3.5.	Провеждане на контрол по спазване изискванията на Наредбата за условията и реда, при които се допуска по изключение тютюнопушене в обособени зони на закритите обществени места и на закритите работни помещения. Обявяване на резултатите от проверките чрез средствата за масово осведомяване и интернет страницата на програмата.	M3, РИОКОЗ	0	0	0								
4.	Въвеждане на директна и индиректна забрана за реклама и промоция на тютюневи изделия												
4.1.	Въвеждане в българското законодателство на забрана на всички форми директна и индиректна реклама на тютюневи изделия и пушене	МИЕ	0	0	0								
4.2.	Въвеждане в българското законодателство на всеобхватна забрана на трансграничната реклама на тютюневи изделия с произход територията на Република България.	M3	0	0	0								
4.3.	Въвеждане в българското законодателство на забрана за употребата на преки и косвени стимули, които насърчават закупуването на тютюневи изделия от населението	МИЕ	0	0	0								
		M3	0	0	0								

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
5.	Осигуряване на възможности за обучение, комуникация и обществена информираност за вредата от тютюнопушенето и начините за преодоляване на тютюневата зависимост												
5.1.	Подобряване на качеството на училищното образование и взитане по проблемите на тютюнопушенето	МОН	0	0	0								
5.1.1.	Разработване и отпечатване на образователни материали за учители и ученици.	МЗ, НЦООЗ	160000	160000	0	20000		40000		50000		50000	
5.1.2.	Осигуряване на възможности за допълнителна квалификация на учители за работа със здравно-образователни програми по проблемите на тютюнопушенето	МЗ, НЦООЗ	175000	175000	0	25000		50000		50000		50000	
5.1.3.	Обучение на ученици за прилагане на подхода "Връстници обучават връстници"	МОН	0	0	0								
5.2.	Разработване на образователни материали за учителите и децата в детските градини.	МЗ, НЦООЗ	65000	65000	0	5000		10000		20000		30000	
5.3.	Разработване на здравно-образователни програми и прилагане на методи за отказване от тютюнопушенето сред студенти и военнослужещите в българската армия.	МЗ, НЦООЗ	280000	280000	0	20000		70000		90000		100000	
5.4.	Провеждане на курсове за медицински специалисти по прилагане на методи за отказване от тютюнопушенето. Разработване и отпечатване на ръководства, създаване на учебни видеофилми и други материали, подпомагачи обучението	МЗ, НЦООЗ	220000	220000	0	10000		50000		70000		90000	
5.5.	Въвеждане в учебната програма на студентите по медицина, стоматология и фармация на модул за развиване на умения за консултиране по проблемите на тютюнопушенето и за отказване от тютюнопушене.	МЗ	95000	95000	0	5000		20000		30000		40000	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
5.6.	Разработване на ефективни образователни програми за населението с цел предотвратяване на пропусването, както и за здравните рискове в резултат на тютюнопушенето и излагането на въздействие на тютюневия дим, за преимуществата от прекратяване на тютюнопушенето и от здравословен начин на живот без тютюн.	МЗ, НЦООЗ	230000	230000	0	20000		50000		70000		90000	
5.7.	Разпространение и прилагане на тези програми преимуществено сред работещите в образователните институции, в лечебните заведения, в местата за спорт, сред социални работници, специалисти от медните, лица, вземащи решения и сред други целеви групи от населението.	МЗ, НЦООЗ, РЮКОЗ НПО	210000	210000	0			50000		70000		90000	
5.8.	Повишаване информираността на населението и особено на децата, младежите и уязвимите групи за: рисковете за здравето при тютюнопушене; развитието на зависимост, медицинската и социалната цена на консумацията на тютюневи изделия; опасностите от излагането на цигарен дим; ползата от прекратяване на пушенето и живот без цигарен дим.	МЗ											
5.8.1.	Провеждане на кампании за информиране на населението за вредата от тютюнопушене, за ползите от отказване и за формиране на обществена нетърпимост към тютюнопушенето.	МЗ	420000	420000	0	50000		100000		120000		150000	
5.8.2.	Създаване и излъчване на документални филми, аудио и видео клипове за вредата от тютюнопушенето; разработване, отпечатване и разпространение на печатни материали (постери, книги, брошури, дилпаяни), компютърни игри, дискове с информационни и обучителни материали, предназначени за различни целеви групи.	МЗ, НЦООЗ	580000	580000	0	60000		150000		170000		200000	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
5.8.3.	Провеждане на семинари с журналисти на централно и областно ниво за предоставяне на актуална информация за здравно-социалните и икономически вреди от тютюнопушенето.	МЗ	35000	35000	0	5000		10000		10000		10000	
5.8.4.	Учредяване и връчване на годишни награди на медии и журналисти с най-активно участие в борбата с тютюнопушенето, както и на собственици на заведения за хранене и развлечения и предприятия, предлагащи най-добри услуги и условия за работа в среда, свободна от тютюнев дим.	МЗ	105000	105000	0	5000		20000		30000		50000	
5.8.5.	Финансиране на конкурсен принцип разработването и реализацията на здравно-образователни проекти от НПО, училища, младежки клубове, РИОКОЗ, лечебни и здравни заведения и др. за превенция на тютюнопушенето.	МЗ	480000	480000	0	50000		100000		150000		180000	
5.9.	Включване в Националния рамков договор на диагностиката и лечението на тютюневата зависимост и услугите за консултация за отказване от тютюнопушене като изискване към дейността на предоставящите медицински услуги.	НЗОК	0	0	0								
		БЛС	0	0	0								
		МЗ	0	0	0								
5.10.	Включване в клиничните пътеки за лечение на исхемична болест на сърцето и хронична обструктивна белодробна болест на специализирана консултация за отказване от тютюнопушенето при пациенти-пушачи	НЗОК	0	0	0								
		БЛС	0	0	0								
		МЗ	0	0	0								
5.11.	Разкриване на телефонни линии за консултация и съвет за отказване от тютюнопушене с използване на методики, апробирани в страните на Европейския съюз и специално обучен персонал	МЗ, НЦООЗ	300000	300000	0			50000		100000		150000	
		МЗ, НЦООЗ	120000	120000	0			30000		40000		50000	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
5.12.	Широко разгласяване дейността на кабинетите за отказване от тютюнопушенето към РИОКОЗ, оборудването им със съвременни аудиовизуални средства и спирометри.	МЗ, РИОКОЗ	460000	460000	0	90000		100000		120000		150000	
5.13.	Разкриване на кабинети за отказване от тютюнопушенето към ДКЦ, МБАЛ, специализирани болници за лечение на белодробни болести, специализирани болници за лечение на наркомании, онкологични и психиатрични диспансери, неправителствени организации и др.	МЗ, лечебни заведения	450000	450000	0			100000		150000		200000	
5.14.	Разработване и стартиране на пилотен проект "Национална мрежа от болници без тютюнев дим" в рамките на международния проект "Промоция на здраве в болниците".	МЗ, НЦООЗ, РИОКОЗ	50000	50000	0			10000		20000		20000	
6.	Регулиране на съдържанието на тютюневите изделия и етикетирването им при спазване изискванията на нормативните документи	МБАЛ	0	0	0								
6.1.	Стриктно спазване на изискването за представяне пред обществеността на ясна и недвусмислена информация за основните съставки и добавки на тютюневите изделия, както и основните съставки на тютюневия дим, тяхната токсичност, канцерогенност и наркотично действие, предизвикващо зависимост.	МЗГ, ИТТИ	32000	32000	0	4000		10000		9000		9000	
6.2.	Провеждане на системен контрол на съдържанието и емисиите на тютюневи изделия и процедуриране съгласно изискванията на Закона за тютюна и тютюневите изделия. Обявяване на интернет страницата на КЗП на наложените санкции и предприети мерки. Изпитване на проби от тютюневи изделия в лабораториите на ИТТИ, както и в такива на страни-членки на ЕС.	МИЕ, КЗП	0	0	0								
		МЗГ, ИТТИ	200000	200000	0	50000		50000		50000		50000	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
6.3.	Оборудване на лицензиран лабораторен комплекс за изпитване към Института по тютюна и тютюневите изделия със съвременна апаратура, даваща възможност за прецизно измерване съдържанието на вредни вещества в тютюневите изделия. Внедряване опита и практиките, възприети от страните на ЕС.	МЗГ, ИГТИ	1700000	1700000	0	100000		500000			700000		400000	
6.4.	Въвеждане на Решение 2003/641/ЕС за употребата на цветни фотографии и други илюстрации върху опаковките на тютюневите изделия като средство за предупреждение за рисковете за здравето.	МИЕ	0	0	0									
7.	Ограничаване на незаконната търговия с тютюневи изделия	МЗ	0	0	0									
7.1.	Провеждане на регулярен контрол на търговската мрежа в страната за установяване наличие на тютюневи изделия без бандерол.	МФ, Агенция „Митници“ МВР, МИЕ	0	0	0									
7.2.	Извършване на проверки на база анализ на риска на цялостното движение на акцизни стоки в зоните на гранично-пропускателните пунктове и на цялата митническа територия на страната.	Агенция „Митници“	0	0	0									
7.3.	Активизиране участието в съвместни операции с чужди митнически администрации и международни организации.	Агенция „Митници“	0	0	0									
7.4.	Повишаване ефективността на мерките за ограничаване на трансграничната търговия с фалшиви и пиратски стоки – тютюневи изделия.	Агенция „Митници“	0	0	0									
7.5.	Подобряване на сътрудничеството с търговския сектор с оглед получаване информация за параметрите и развитието на пазара на тютюневи изделия, както и за възможни нарушения на действащото законодателство с този вид стоки.	Агенция „Митници“	0	0	0									
8.	Ограничаване достъпа на младите хора до тютюневите изделия													

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
8.1.	Въвеждане в съответния нормативен акт на текст относно задължението за продавачите на тютюневи изделия да поставят ясен и видим надпис в пункта за продажба, че продажбата на тютюневи изделия на малолетни и непълнолетни лица е забранена и в случай на съмнение да изискват от всеки купувач на тютюневи изделия да удостовери с документ, че е навършил пълнолетие.	МИЕ	0	0	0								
8.2.	Въвеждане в Закона за храните и в други съответни нормативни актове на текстове относно забраната за производството и продажбата на сладкарски изделия, закуски, играчки и всякакъв друг вид предмети под формата на тютюневи изделия.	МИЕ	0	0	0								
8.3.	Непрекъснат и ефективен контрол на търговската мрежа в страната по отношение продажбата на тютюневи изделия на малолетни и непълнолетни. Обявяване на резултатите от проверките, наложените санкции и предприети мерки на интернет страницата на КЗП.	КЗП	0	0	0								
9.	Прилагане на икономически осъществими алтернативни дейности за постепена подмяна на тютюневите насаждения с други култури												
9.1.	Въвеждане на алтернативни на производството на тютюн икономически дейности след проучване и запознаване на населението с различните възможности за препитание.	МЗГ	0	0	0								
9.2.	Постепенно изместване на субсидиите от държавния бюджет, предоставяни за отглеждане на тютюн, към национално доплащане за отглеждане на други култури, като например плодове, зеленчуци, билки.	МЗГ	0	0	0								
10.	Провеждане на изследователска дейност, наблюдение, контрол и обмен на информация												

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
10.1.	Провеждане на системна изследователска дейност, свързана с: определящите фактори и последиците от употребата на тютюн; с излагане на въздействието на тютюневия дим, главна димна струя, странична димна струя и обкръжаващия поток; с редуциране на вредните вещества в тютюна и тютюневия дим; с въвеждането на алтернативни на тютюна култури; риска за здравето на децата, които участват в процеса на отглеждане и обработка на суров тютюн.	МЗ, НЦООЗ, МЗГ, ИГТИ	270000 270000	270000 270000	0 0	30000 30000		60000 60000	80000 80000		100000 100000			
10.2.	Осъществяване на активен и редовен обмен с други държави на информацията, получена при изследователската дейност.	МЗ, НЦООЗ МЗГ, ИГТИ	0 50000	0 50000	0 0	5000 5000		15000 15000	15000 15000			15000 15000		
11.	Осъществяване на мониторинг, оценка и отчетност на употребата на тютюн и политиките за контрол на тютюнопушенето													
11.1.	Създаване и поддръжане на Национална база данни за тютюнопушенето като един от поведенческите детерминанти на здравето.	МЗ, НЦООЗ, НЦЗИ, РЦЗ, РИОКОЗ НСИ	60000 0	60000 0	0 0		20000 20000	20000 20000		20000 20000		20000 20000		
11.2.	Създаване на Национална система за мониторинг на употребата на тютюневи изделия и свързаните с тях социални, икономически и здравни индикатори.	НСИ МИЕ МЗ, НЦЗИ, РЦЗ, РИОКОЗ НСИ	0 0 60000 50000	0 0 60000 50000	0 0 0 0									
11.3.	Провеждане на всеки две години на проучвания за:													
11.3.1.	потреблението на тютюневите изделия;		50000	50000	0	10000				40000				
11.3.2.	разпространение на тютюнопушенето сред различни групи от населението;		230000	230000	0	70000				160000				
11.3.3.	водещите причини за пропускане;		50000	50000	0	10000				40000				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
11.3.4.	определяне честотата и динамиката на заболяемостта и смъртността от заболявания, свързани с тютюнопушенето;		80000	80000	0	20000				60000			
11.3.5.	разходите на здравеопазването за лечение на заболявания, свързани с тютюнопушенето		50000	50000	0	10000				40000			
11.4.	Разпространяване на получената информация от проучванията и друга текуща информация до лидерите на обществени организации, институциите, партньори по програмата, медиите, медицинските специалисти, учители и преподаватели, работодатели, и др., както и чрез интернет страниците на МЗ, КЗП и програмата.	МЗ	48000	48000	0	3000		10000		15000		20000	
11.5.	Публикуване на редовни доклади за оценката на националните политики за контрол на тютюнопушенето, разпространението на тютюнопушенето и свързаните с него вреди.	МЗ	20000	20000	0	2000		6000		6000		6000	
11.6.	Своеременно изготвяне на докладите, посочени в чл. 21 на Рамковата конвенция за контрол на тютюна.	МЗ	10000	10000	0	1000		3000		3000		3000	
12.	Поддържане на ефективно международно сътрудничество и взаимопомощ		0	0	0								
12.1.	Активно сътрудничество със Световната здравна организация при разработването на общи насоки или процедури, определящи събирането, анализа и разпространението на информация, свързана с контрола на тютюна	МЗ, НЦООЗ, НСИ	0	0	0								
12.2.	Активно сътрудничество с компетентните международни организации за създаване и поддържане на глобална система за контрол за редовно събиране и разпространение на информация за производството и обработката на тютюн и за дейността на тютюневата промишленост, които имат влияние върху националните дейности за контрол върху тютюна	МЗГ, ИГТИ	40000	40000	0	5000		15000		10000		10000	
12.3.	Участие в международни прояви и обучения, организирани с цел подпомагане на разработването, обмена и придобиването на	МЗ, НЦООЗ	90000	90000	0			20000		30000		40000	
		МИЕ	0	0	0								

Приложение № 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	технологии, познания, умения, капацитет и експертиза, свързани с контрола върху топуна	МЗГ, ИТТИ	0	0	0								
12.4.	Използване на всички възможности, които предоставят Европейската комисия, Световната здравна организация или други организации за оказване на съдействие при разработването на нормативни актове и технически програми, включително и на такива за предотвратяване на започването, насърчване на спирането и защита от излагане на въздействието на топуновия дим.	МЗ, НЦООЗ	0	0	0								
12.5.	Активно търсене и използване на възможностите за оказване на подходящо съдействие на занимаващите се с отглеждане и преработка на топон за разработване на подходящи алтернативни начини на препитание по икономически приложим начин	МЗГ	0	0	0								
12.6.	Участие при разработване на международно ниво на методите за контрол на топуна, включително и лечение на зависимостта от никотина и прилагането им в страната.	МЗ, НЦООЗ	0	0	0								
		МЗГ, ИТТИ	100000	100000	0	20000		40000		20000		20000	
	ВСИЧКО		8655000	8655000	0	844000		2036000		2995000		2780000	

ОДОБРИЛ:
МИНИСТЪР НА ФИНАНСИТЕ

Ф И Н А Н С О В А   О Б О С Н О В К А

ОТНОСНО: Проект на Решение на Министерския съвет за приемане на Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България 2006-2010 г.

1. Мотиви и цел за внасяне за разглеждане в Министерския съвет на проекта на Решение на Министерския съвет

Предлаганият проект е продължение на действащата до края на 2005 г. Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето, която беше приета с Решение № 15 на МС от 14.01.2002 г. Поради ограничените средства, с които разполагаше програмата, въпреки положените усилия, останаха неизпълнени задачи и дейности.

Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето в Република България 2006-2010 г. предвижда предприемането на мерки от различни министерства и ведомства, които да доведат до намаляване на тютюнопушенето в страната с цел подобряване здравното състояние на населението и предотвратяване на редица заболявания, за които е доказано, че тютюнопушенето е рисков фактор за възникването или утежняване на протичането им.

Настоящият проект на Национална програма е съобразен с европейското законодателство в тази област, с Европейската стратегия за контрол на тютюна на Световната здравна организация и с Рамковата конвенция за контрол на тютюна, която България ратифицира през 2005 г.

2. Очаквани резултати от прилагането на проекта за акт

С приемането и прилагането на Национална програма се очаква да се ограничи тютюнопушенето особено сред подрастващите и младите хора, да се отложи момента на пропушване, работните места да бъдат свободни от тютюнев дим, да се информира населението за вредата от тютюнопушенето и ползата от преустановяването му, да се прилагат необходимите мерки за ограничаване на незаконната търговия с тютюневи изделия и др.

Всички изпълнители на дейности по програмата ще осигурят необходимите финансови средства в рамките на утвърдените им бюджети за съответните години.

Предложеният проект на Национална програма няма да доведе до пряко или косвено въздействие върху държавния бюджет.

ПРЕДЛОЖИЛ:
ПРОФ. Д-Р РАДОСЛАВ ГАЙДАРСКИ
МИНИСТЪР НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

